

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

การฟื้นฟูพัฒนาภูมิปัญญาไทยการทำบายศรีไทยในท้องถิ่น
ตำบลบ้านนายม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์

โดย

อนงค์พรรณ หัตถมาศ และคณะ

พ.ศ. 2552

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

การฟื้นฟูพัฒนาภูมิปัญญาไทยการทำบายศรีไทยในท้องถิ่น
ตำบลบ้านนายม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์

คณะผู้วิจัย

สังกัด

1. ผศ.อนงค์พรรณ หัตถมาศ คณะเทคโนโลยีการเกษตร
2. น.ส.สุวภางค์ ศรีเทพ คณะบริหารธุรกิจ

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากงบประมาณแผ่นดิน
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ประจำปี พ.ศ. 2552

ชื่อเรื่อง : การฟื้นฟูพัฒนาภูมิปัญญาไทยการทำบายศรีไทยในท้องถิ่น ตำบลบ้านนาทม

อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์

ชื่อผู้วิจัย : ผู้ช่วยศาสตราจารย์อนงค์พรรณ หัตถมาศ และ สุวาทังค์ ศรีเทพ

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อ การฟื้นฟูพัฒนาภูมิปัญญาไทยการทำบายศรีไทยในท้องถิ่น ตำบลบ้านนาทม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อฟื้นฟูการทำบายศรีไทยในท้องถิ่น และพัฒนารูปแบบการทำบายศรีไทยในท้องถิ่น

ประชากรและ กลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มผู้สร้างสรรค์งานศิลปะประดิษฐ์ การทำบายศรีไทยในท้องถิ่น ของตำบลนาทม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ ที่มีความพร้อม จำนวน 25 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวม ข้อมูลมี 4 ฉบับ คือ แบบสัมภาษณ์ในการจัดทำประชาคม เกี่ยวกับจุดแข็ง จุดอ่อนของกลุ่มผู้สร้างสรรค์งานศิลปะประดิษฐ์การทำบายศรีไทยในท้องถิ่น ของตำบลนาทม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ แบบบันทึกจัดเก็บจำนวนรูปแบบ การทำบายศรีไทยในท้องถิ่น ของตำบลนาทม ก่อนการพัฒนาและหลังการพัฒนา แบบสอบถามความคิดเห็นรูปแบบ บายศรี กับกลุ่มผู้ใช้แบบสอบถาม ความพึงพอใจ การจัดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อ พัฒนาภูมิปัญญาไทยการทำบายศรีไทยในท้องถิ่น ตำบลนาทม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์บรรยาย การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า มีการทำบายศรีไทยในท้องถิ่นใช้ในงานพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น การทำขวัญคน การทำขวัญข้าว การบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ พิธีสมโภชพระพุทธรูป ตกแต่งรถขบวนพิธีเข้าพรรษา บวชนาค มงคลสมรส การฟื้นฟูและพัฒนา รูปแบบการทำบายศรีไทยในท้องถิ่น ได้จัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการให้กลุ่มผู้ สร้างสรรค์งานศิลปะประดิษฐ์การทำบายศรีไทยในท้องถิ่น ผลการจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ มีผู้เข้าร่วมฝึกอบรมจำนวน 26 คน ซึ่งเกินเป้าหมาย จำนวน 1 คน และมีเยาวชนอายุต่ำกว่า 20 ปี ให้ความสนใจเข้าร่วมโครงการจำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 19.20 การพัฒนารูปแบบการทำบายศรีไทยในท้องถิ่นมีการพัฒนาการพับประดิษฐ์ใบตอง 42 รูปแบบ การประดิษฐ์พับตัวบายศรี 11 รูปแบบ การประดิษฐ์ตัดและพับตัวแมงดา 9 แบบ การประดิษฐ์ร้อยอุบะ 6 แบบ มีการประดิษฐ์มัดดอกข่า การประดิษฐ์มาลัยคุ่มแบบไม่มีสาย และการประดิษฐ์เย็บแบบรูปทรงกลม ความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบ บายศรีของ กลุ่มผู้ใช้ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ มากที่สุด ความพึงพอใจต่อการจัดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อเพื่อ พัฒนาภูมิปัญญาไทยการทำบายศรีไทยในท้องถิ่น เฉลี่ยอยู่ในระดับ มากที่สุด

Research Title : The restore and development intellect thai arrangement rice offering thai style
in local Tumbon Nayom, Muang District , Phetchabun.

Name : Professor assistant Anongphun Hattamart and Miss Suwaphang Srithep.

Program : Home Economics.

Faculty : Agriculture Technology.

University : Phetchabun Rajabhat University.

Abstract :

The research this time , there is the goal for the restoration develops Thai doing rice offering Thai intellect in the locality , Tumbol Bannayom, Amphur Mueng , Phetchabun , for resuscitate doing rice offering Thai in the locality and develop doing rice offering Thai format in the locality .

the people and the sample be maker group builds the art invents doing rice offering Thai in the locality of the Tumbol Bannayom, Amphur Mueng , Phetchabun at have the readiness 25 persons amounts a tool that use in the accumulation the data has 4 be at 1 like model to interview in the arrangement does the community about the strength the weakness of maker group builds the art invents doing rice offering Thai in the locality of the Tumbol Bannayom, Amphur Mueng , Phetchabun 2 like model to record store format doing rice offering Thai amount in the locality , of the Tumbol Bannayom, before the development and development back 3 opinion format rice offering questionnaire and group of users 4 contentment administration questionnaire train the manner take action for develop Thai doing rice offering Thai intellect in the locality the Tumbol Bannayom, Amphur Mueng , Phetchabun. analyse the data by the analysis narrates frequency distribution percentage value average and the value deviates the standard the research result meets that there is doing rice offering Thai in the locality uses in karma ceremony differs such as person compensation rice compensation holy thing worship the ceremony celebrates the image of Buddha , decorate parade ceremony Buddhist Lent car ordain a candidate for the Buddhist priesthood wedding. the restoration and develop doing rice offering Thai format in the locality get very train the manner takes action to give maker group builds the art invents doing rice offering Thai in arrangement locality trains the manner takes action there is 26 person attend train person amount which exceed the aim 1 person amount and have the youth age lower 20 year take an interest attend amount 5 persons project think 19.20 percentages format doing rice offering Thai development in the locality has development invents 42 banana format leaves 11 rice offering inventions are format the invention cuts and 9 horseshoe crabs like model 6 hundred inventions are

like model there is the invention ties the galingale garland bob invention like model to have no stripes and the invention sews like model the figure is round the opinion about rice offering format of the group of users be valuable share stay in the level most . the contentment builds wasp the administration trains the manner takes action for for develop Thai doing rice offering Thai intellect in the locality share stay in the level most.

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญและที่มาของการวิจัย	1
วัตถุประสงค์ในการวิจัย	2
ขอบเขตการวิจัย	2
นิยามศัพท์เฉพาะในการวิจัย	2
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	2
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	3
เอกสารที่เกี่ยวข้อง	3
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	12
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	12
ขั้นตอนการวิจัย	12
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	13
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	14
การวิเคราะห์ข้อมูล	14
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	15
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	16
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	17
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	32
สรุปผลการวิจัย	34
อภิปรายผล	36
ข้อเสนอแนะ	37
บรรณานุกรม	38
ภาคผนวก	40
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	41
ประมวลภาพ	48
ประวัติผู้วิจัย	60

บัญชีตาราง

ตาราง		หน้า
1	แสดงข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	22
2	แสดงข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบบายศรี ของกลุ่มผู้ใช้	24
3	แสดงข้อมูลความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ควรปรับปรุงมากที่สุด เกี่ยวกับรูปแบบการทำบายศรีไทยในท้องถิ่น ของตำบลนายม จากกลุ่มตัวอย่าง 76 คน ตอบแบบสอบถาม 4 คน คิดเป็น ร้อยละ 6.57	25
4	แสดงข้อมูลแสดงข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	26
5	แสดงข้อมูลความพึงพอใจต่อการจัดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาภูมิปัญญาไทยการทำบายศรีไทยในท้องถิ่น	30
6	แสดงข้อมูลข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับการจัดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาภูมิปัญญาไทยการทำบายศรีไทยในท้องถิ่น ตำบลนายม อำเภอเมืองจังหวัดเพชรบูรณ์ จากกลุ่มตัวอย่าง 26 คน ตอบแบบสอบถาม 5 คน คิดเป็นร้อยละ 19.23	31

บทที่ 1

บทนำ

การฟื้นฟูพัฒนาภูมิปัญญาไทยการทำบายศรีไทยในท้องถิ่น ตำบลบ้านนาอม อำเภอมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ จัดทำขึ้นเพื่อฟื้นฟูการทำบายศรีไทยในท้องถิ่น และพัฒนารูปแบบการทำบายศรีไทยในท้องถิ่น

1. ความสำคัญและที่มาของการวิจัย

รัฐบาลมีเป้าหมายที่จะรักษาไว้ ซึ่งการเติบโตของเศรษฐกิจไทยอย่างมีคุณภาพและเสถียรภาพ มิยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) ยุทธศาสตร์หนึ่งใน 5 ยุทธศาสตร์ คือ ยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้สมดุลและยั่งยืน ให้ความสำคัญกับการปรับ โครงสร้างการผลิตเพื่อเพิ่มผลิตภาพ และคุณค่าของสินค้าและบริการ บนฐานความรู้และความเป็นไทย และโครงการวิจัยกับนโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติ (พ.ศ. 2551-2553) ในกลยุทธ์การวิจัยที่ 2 การพัฒนาองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเป็นพื้นฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืน มีแผนงานวิจัยที่ 2 สนับสนุนการวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการสร้างองค์ความรู้และต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

การทำบายศรีเป็นภูมิปัญญาของไทยมาแต่โบราณ ที่ นิยมทำบายศรีด้วยใบตองนำมา ใช้ในพิธีสังเวชนา และพิธีทำขวัญต่างๆ ของไทย การ จัดทำบายศรี นั้น เริ่มจาก การนำใบตอง ที่มาจากกล้วยตานีมาเย็บเป็นบายศรี ประดับด้วย ดอกไม้มงคลต่างๆ ส่วนตัวบายศรี ยังแบ่งออก ตามลักษณะ การใช้ งานในการบูชา ที่แตกต่างกันออกไป เช่น บายศรีปากชามเป็นบายศรี ที่ใช้ในการ สักการบูชา เทพดา ครูบาอาจารย์ ในการบวงสรวง บายศรีเทพเพื่อสักการะ บูชาเทพดา บายศรีพรหมใช้ในพิธีกรรม การบวงสรวง พระพรหม เช่น การตั้งศาล หรือพิธีกรรม บวงสรวง ในงานไหว้ครู เป็นต้น

จังหวัดเพชรบูรณ์ มีกลุ่มผู้ สร้างสรรค์งานศิลปะประดิษฐ์ การทำบายศรีไทยในท้องถิ่น ของ ตำบลนาอม เพื่อใช้ในงานพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น การทำขวัญคน การทำขวัญข้าว การบวงสรวง สิ่งศักดิ์สิทธิ์ พิธีสมโภชพระพุทธรูป ตกแต่งรถขบวนพิธีเข้าพรรษา บวชนาค มงคลสมรส บายศรี ต่างๆ นี้จำเป็นต้องใช้อย่างต่อเนื่อง และตลอดทุกฤดูกาล ซึ่งนับวันกลุ่มสร้างสรรค์งานการทำบายศรี ในท้องถิ่นจะมีจำนวนน้อยลง เพราะไม่มีการสืบทอดการทำบายศรีจากคนรุ่นเก่า และขาดการสนับสนุน จากหน่วยงานต่าง ๆ ในการสืบทอดภูมิปัญญาการทำบายศรีไทย ซึ่งกลุ่มผู้ สร้างสรรค์งานศิลปะ ประดิษฐ์การทำบายศรีไทยในท้องถิ่น ของตำบลนาอม ต้องการให้มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์มาช่วย ฟื้นฟูและพัฒนารูปแบบการทำบายศรี คณะผู้วิจัยจึงได้ทำการวิจัย การฟื้นฟู พัฒนาภูมิปัญญาไทยการทำ บายศรีไทยในท้องถิ่น ตำบลนาอม อำเภอมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ ขึ้น เพื่อฟื้นฟูการทำบายศรีไทยใน ท้องถิ่น และเพื่อ พัฒนารูปแบบการทำบายศรีไทยในท้องถิ่น ขึ้น ให้ดำรงรักษาไว้ซึ่งภูมิปัญญาไทยใน

ท้องถิ่นตามนโยบายของกระทรวงวัฒนธรรมและเป็นการส่งเสริมรายได้จากการทำบายศรีในเชิงพาณิชย์ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ในการวิจัย

- 2.1 เพื่อฟื้นฟูการทำบายศรีไทยในท้องถิ่น
- 2.2 เพื่อพัฒนารูปแบบการทำบายศรีไทยในท้องถิ่น

3. ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตการวิจัย มุ่งศึกษากับกลุ่มผู้สร้างสรรคงานศิลปะประดิษฐ์การทำบายศรีไทยในท้องถิ่นของตำบลนายม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย

- 3.1 ประชากร ได้แก่ กลุ่มผู้สร้างสรรคงานศิลปะประดิษฐ์การทำบายศรีไทยในท้องถิ่น ของตำบลนายม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 40 คน
- 3.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มผู้สร้างสรรคงานศิลปะประดิษฐ์การทำบายศรีไทยในท้องถิ่น ของตำบลนายม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ ที่มีความพร้อม จำนวน 25 คน

4. นิยามศัพท์เฉพาะในการวิจัย

การฟื้นฟู พัฒนาภูมิปัญญาไทยการทำบายศรีไทยในท้องถิ่น หมายถึง การฟื้นฟูและพัฒนาภูมิปัญญาไทยการทำบายศรีไทยในท้องถิ่น ของกลุ่มผู้สร้างสรรคงานศิลปะประดิษฐ์การทำบายศรีไทยในท้องถิ่น ตำบลนายม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 5.1 กลุ่มผู้สร้างสรรคงานศิลปะประดิษฐ์การทำบายศรีไทยในท้องถิ่น ของตำบลนายม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 25 คน มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประเภท ลักษณะการใช้งาน และขั้นตอนการทำบายศรีไทย
- 5.2 กลุ่มผู้สร้างสรรคงานศิลปะประดิษฐ์การทำบายศรีไทยในท้องถิ่น ของตำบลนายม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ สามารถทำบายศรีในเชิงพาณิชย์ได้
- 5.3 มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ได้มีส่วนร่วมในการร่วมคิดร่วมทำและสนับสนุนสร้างสรรคงานศิลปะประดิษฐ์การทำบายศรีไทยในท้องถิ่นเชิงอนุรักษ์ ก่อให้เกิดความสัมพันธที่ดีระหว่างมหาวิทยาลัยกับชุมชน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การฟื้นฟู พัฒนาภูมิปัญญาไทยการทำบายศรีไทยในท้องถิ่น ตำบลนาทม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ มีดังนี้

1. ความหมายบายศรี
2. ประเภทบายศรี
3. ส่วนประกอบของบายศรี
4. การพับประดิษฐ์ใบตองเป็นแบบต่าง ๆ
5. การประดิษฐ์พับตัวบายศรีแบบต่าง ๆ
6. การประดิษฐ์ตัดและพับตัวเมงดาแบบต่าง ๆ
7. อุบายแบบต่าง ๆ
8. รายงานการวิจัยเรื่องการศึกษาศิลปพื้นบ้านของจังหวัดเพชรบูรณ์
9. รายงานการวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนในจังหวัดเพชรบูรณ์
12. รายงานการจัดทำประชาคม เพื่อการวิจัยการฟื้นฟู พัฒนาภูมิปัญญาไทยการทำบายศรีไทยในท้องถิ่น ตำบลนาทม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์

1. เอกสารที่เกี่ยวข้อง

1.1 ความหมายบายศรี

ความหมายของ “บายศรี” นั้น สันนิษฐานว่า ได้รับอิทธิพล มาจาก ลัทธิพราหมณ์ ซึ่งเข้ามาทางเขมร ทั้งนี้เพราะ คำว่า “บาย” ภาษาเขมร แปลว่า ข้าวสุก ภาษาถิ่นอีสาน แปลว่า จับต้อง สัมผัส ส่วนคำว่า “ศรี” มาจากภาษาสันสกฤต ตรงกับ ภาษาบาลีว่า “สิริ” แปลว่า มิ่งขวัญ

ดังนั้นคำว่า “บายศรี” น่าจะ แปลได้ว่า ข้าวขวัญ หรือ สิ่งที่น่าสัมผัส กับความดีงาม “บายศรี” ในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน แปลว่า ข้าวอันเป็นสิริ, ขวัญข้าว หรือ ภาชนะที่จัดตกแต่ง ให้สวยงามเป็นพิเศษ ด้วยใบตอง และดอกไม้สด เพื่อเป็นสำรับใส่อาหารคาวหวาน ในพิธีสังเวชนูชา และพิธีทำขวัญต่างๆ

สมัยโบราณ มีการเรียกพิธี ส่งขวัญว่า “บาศรี” ทั้งนี้สืบเนื่อง มาจากเป็นพิธี สำหรับบุคคลชั้นเจ้านาย เพราะคำว่า “บา” เป็นภาษาโบราณ อีสานใช้เป็น คำนำหน้า เรียกเจ้านาย เช่น บาท้าว บาบ่าว บาคราญ เป็นต้น ส่วนคำว่า “ศรี” หมายถึง ผู้หญิงและ สิ่งที่เป็นสิริมงคล “บาศรี” จึงหมายถึง

การทำพิธีที่เป็นสิริมงคล แต่ปัจจุบันนี้ คำว่า บาศรี ไม่ค่อยนิยม เรียกกันแล้ว มักนิยมเรียกว่า “บายศรี” บายศรีจะเรียก เป็นองค์ มีหลายประเภท เช่น บายศรีเทพ บายศรีพรหม เป็นต้น

ส่วนต่างๆ ที่ประกอบกันเป็นบายศรี มีความหมายในทางดี เช่น กรวยข้าว หมายถึง ความอุดมสมบูรณ์ ใบชัยพฤกษ์หรือใบคูณ อายุยืนยาว ดอกดาวเรือง ความเจริญรุ่งเรือง ดอกกรัก ความรักที่มั่นคง

ไข่ต้ม ในกรณีบายศรีแต่งงานจะมีสองฟอง เป็นของเลี้ยงตาย หัวใจฝ่ายชาย ฝ่ายหญิง จะรักกันมั่นคง ฝ่าไข่ต้มเป็นสองซีก ดูกันที่ไข่แดง ถ้าเอียงไปอยู่ข้างใด ทายว่าใจโลเล แต่ถ้าอยู่ตรงกลาง แสดงว่าหัวใจรักมั่นคง

1.2 ประเภทบายศรี

ประเภทบายศรีแบ่งออก ตามลักษณะ การใช้งาน ในการบูชา ที่แตกต่าง ออกไป ดังนี้

1.2.1 บายศรีปากชาม ลักษณะบายศรี ร่องด้วยชาม ที่มี ขนาดเหมาะสม ตัวแม่มี 5 ลูก จำนวน 3 ด้าน และมีลูก 3 ลูก แซมอีก 3 ด้าน จากนั้น จะมีเมงคา ที่แม่บายศรี อีกทั้ง 3 ด้าน ตรงกลาง จะม้วนเป็น กรวย ด้วยใบ ทองดानी ภายในใส่ข้าวสวย ไว้ภายใน ยอดบายศรี จะใช้ไข่ต้มเลียบ ส่วนรอบๆ จะมีการประดับ ไปด้วย ดอกไม้มงคลต่างๆ บายศรีปากชาม เป็นบายศรี ที่ใช้ในการ สักการบูชา เทพธิดา ครูบาอาจารย์ ในการบวงสรวง เทพธิดาในทุกๆ พิธีกรรม จะขาดบายศรีปากชาม ไม่ได้

1.2.2 บายศรีเทพ จะมีลักษณะ ตัวแม่ 9 ลูก ตัวลูก 5 ลูก ปัจจุบันจะไม่ใส่ ข้าวภายใน กรวยเหมือน บายศรีปากชาม แต่ก้อนุ โลม ให้ใช้เรียกว่า บายศรีเทพ เพื่อสักการะ บูชาเทพธิดา

1.2.3 บายศรีพรหม จะใช้ตัวแม่ 16 ลูก ตัวลูก 9 ลูก ภายใน กรวยที่อยู่ ตรงกลาง จะบรรจุด้วย หญ้า แพรก ใบโพธิ์ ใบขนุน ดอกเข็ม ด้านนอก จะใช้หมาก – พลู บุหรี่ ดอกไม้มงคล ประดับใช้ใน พิธีกรรม การ บวงสรวง พระพรหม เช่น การตั้งศาล หรือพิธีกรรม บวงสรวง ในงานไหว้ครู นอกจากนี้ บายศรีพรหม ที่ทำเป็น พุ่มยังมีบายศรี พรหมประกาศิต ที่ใช้ใน ด้านการบวงสรวง ที่ให้ผลดีแก่ สาธุศิษย์ ทั้งผู้ชาย – ผู้หญิง ก็สามรถ สักการะได้ จะมีตัวลูก เรียงกัน 16 ลูก ทั้ง 2 ด้าน รวม 32 ลูก มองดูเป็นรูป ใบพายใช้ 4 ด้าน ใน 1 พาน ตรงกลาง จะมีใบไม้มงคล เหมือนบายศรีพรหม ทั่วไป ซึ่ง บรรจุอยู่ตรงกลางกรวย

1.2.4 บายศรีหลัก ใช้บายศรีสลักกันไป เช่น ชั้นแรก 32 ลูก หรือ 16 ลูก ชั้นต่อไป ก็ลดลง ตามแต่ผู้สั่ง จะสั่งทำ บายศรีหลัก มี 9 ชั้น หรือ 7 ชั้น หรือ 5 ชั้น ซึ่งส่วนใหญ่ จะใช้ในพิธีกรรม ไหว้ครู ซึ่งให้ ความหมาย “ด้านการตั้งตัว มีหลักมีฐานที่มั่นคง”

1.2.5 บายศรีต่อ ตำราโบราณ จะใช้ต้นกล้วย เป็นแกนกลาง ใช้รัดด้วยบายศรี เป็นชั้นหนึ่ง หรือสองชั้น ก็มีชั้นแรก ด้านบน จะใช้บายศรี แม่ตั้งขึ้น 5 ลูก แล้วลง 5 ลูก เป็น 3 ด้าน ช่วงตรงกลาง ของช่องว่าง จะ คั่นด้วยตัว ลูกขึ้น 3 ลูก ลง 3 ลูก บนยอด จะใส่กระทง หมาก – พลู บุหรี่ ของหวาน เช่น เม็ดขนุน ทอง ยอด แล้วปิดด้วย กรวย เป็น บายศรี ซึ่งใช้ในทาง ความหมายในทาง ขอขมา ต่อเทพธิดา ครูบาอาจารย์ พื้นล่าง

1.2.6 บายศรีบัลลังก์ ซึ่งมีทั้ง บัลลังก์บรมครู บัลลังก์ศิวะ บัลลังก์นารายณ์ (ส่วนใหญ่ จะทำเป็นรูปพระยานาค มี 5 - 7 เศียร) บางครั้ง ก็ทำบัลลังก์ เป็นรูป พระยาครุฑ บัลลังก์ธรรมจักร ก็มี บัลลังก์พินาศ บัลลังก์จุฬามณี แล้วแต่ เจ้าพิธีต่างๆ จะสั่งทำให้ ผลด้านความมั่นคง และอุดมสมบูรณ์

1.3 ส่วนประกอบของบายศรี (สุพัสดา ศรีอุตร : 2551) ประกอบด้วย

1.3.1 ตัวบายศรี ตัวเมงดา เป็นส่วนประกอบหลักที่จะขาดมิได้ในการทำบายศรี

1.3.2 ส่วนประกอบอื่น ๆ เช่น พุ่มลอย มาลัย อุบะ เป็นต้น เป็นส่วนตกแต่งที่ทำให้บายศรีสวยงามมากขึ้น

1.3.3 ส่วนยอด อาจเป็นยอดพุ่ม กรวย หรือยอดหมากเบ็งแบบอีสาน อาจปักยอดด้วยมาลัยคู้ม หรือไข่ม่ม แล้วแต่ชนิดของบายศรี

1.3.4 ภาชนะ อาจเป็นพานแบบภาคกลาง โถกไม้ หรือหวายแบบเหนือ และอีสาน หรือภาชนะประดิษฐ์ เช่น พานจากใบตอง เป็นต้น การทำบายศรีอย่างวิจิตรก็มีส่วนประกอบอื่น ๆ คลุมภาชนะ เช่น ตาข่าย หรือมาลัย เพื่อความสวยงาม

1.4 การพับประดิษฐ์ใบตองเป็นแบบต่าง ๆ ประกอบด้วย กลีบกุหลาบครึ่งกลีบ กลีบกุหลาบ กลีบบัวหลวง กลีบบัวตัดบงกช กลีบห้วนก ห้วขวานหรือค้อม้า กลีบห้วนคอหยัก กลีบห้วนกลายเปีย กลีบกุหลาบแปลง กลีบบัวกระดิ่ง กลีบหน้าฉาก กลีบหน้าฉากแบบเชิงใหม่ กลีบบัวสาย กลีบเล็บครุฑ กลีบรักเร่ กลีบบัวตัดบุษย์ กลีบบัวตัดบรรณ กลีบหมากเบ็ง กลีบฟันปลา กลีบเม็ดมะยมหรือกลีบดอกกรัก กลีบราชพฤกษ์ กลีบเล็บมือนาง กลีบเบญจมาศ กลีบบานชื่น กลีบแววมยุราเล็ก กลีบกาหลง กลีบแววมยุราใหญ่ กลีบกาหลงซ้อน กลีบขงโค กลีบรักเร่ซ้อน กลีบผกา กลีบกลีบผกาซ้อน กลีบกุหลาบภูฟังค์ กลีบนิ้วมือนาง กลีบหางหงส์ กลีบหมากเบ็งแปลง กลีบหงอนไก่ กลีบศีลเสื่อ กลีบบัวทิพย์ กลีบหมากแต่ง กลีบหมากประดับ และกลีบหูกระต่าย

1.5 การประดิษฐ์พับตัวบายศรีแบบต่าง ๆ ประกอบด้วย ตัวบายศรีหน้าฉาก ตัวบายศรีหน้าฉากแบบภาคกลาง ตัวบายศรีหน้าฉากแบบภาคเหนือ ตัวบายศรีหน้าฉากแบบภาคอีสาน ตัวบายศรีพรหมอย่างเรียบ ตัวบายศรีพรหมประดับด้วยกลีบกุหลาบ ตัวบายศรีพรหมประดับด้วยกลีบหูกระต่ายและกลีบบายศรีติดข้างสะโพก ตัวบายศรีพรหมประดับด้วยกลีบหูกระต่ายสี่แถว ตัวบายศรีพรหมประดับด้วยกลีบบานชื่น ตัวบายศรีหวิวกกล้วย และตัวบายศรีแววมยุรา

1.6 การประดิษฐ์ตัดและพับตัวเมงดาแบบต่าง ๆ ประกอบด้วย (มณีรัตน์ จันทนะพะลิน : 2525)

เมงดาแบบที่ 1

เป็นเมงดาที่มีมาแต่โบราณมีวิธีทำง่ายเหมาะสำหรับเมื่อมีเวลาน้อย

1. ตัดใบตองกว้างประมาณ 3 ½ นิ้ว เขียนส่วนหัวเมงดา โดยทาบใบตองเข้าหากันก่อน
2. ขลิบประมาณ 0.5 ซม. แล้วกลิ้งตั้งขึ้น

3. ตัดปลายหางให้แหลมและเพื่อให้แข็งแรงทรงตัวดีขึ้น ผู้เขียนจึงพับกลับหน้าข้าง

4 ชั้น

4. เอาเมงดาไปสอดเข้าระหว่างกลีบที่ 2 กับกลีบที่ 3 ตรึงให้แน่นแล้วนำไปสอด

ลับหว่างตัวบายศรีที่ปากชาม

เมงดาแบบที่ 2

เมงดาแบบนี้เป็นแบบที่มีมาแต่โบราณ ใช้กับบายศรีปากชามแบบง่าย ๆ

1. นึกใบตองกว้าง 3 ½ นิ้ว ตัดเป็นรูปคล้ายตัวและหางเมงดา
2. ใช้กรรไกรขลิบทำหยักเป็นคลื่นเมงดา
3. ขลิบฉลุตลอดลายที่สันทบกลาง เมื่อคลี่ออกมาเป็นรูปเมงดา

เมงดาแบบที่ 3

เมงดาแบบนี้คิดขึ้นเพื่อแทรกระหว่างตัวบายศรีใหญ่ของบายศรีอีสาน

1. นึกใบตองกว้าง 3 นิ้ว ม้วนหางเมงดาพันเกล็ดกลาง พับเข้าม้วน แต่งกลางด้านหน้าพับกลีบพันปลาเป็นครีบบ้างขวาข้างละ 2 ชั้น (นึกใบตองกว้าง 2 นิ้ว) แล้วใส่เกล็ดกลางตัวอีก 2 ชั้น
2. พับกลีบพันปลาให้ใหญ่ขึ้น แล้วม้วนซ้าย-ขวา 2 ครั้ง
3. ทำตามแบบนี้จนได้ขนาดตามต้องการ

เมงดาแบบที่ 4

1. นึกใบตองกว้าง 3 นิ้ว ม้วนปลายแหลมเป็นหางเมงดาอีก 2 ชั้น พับทบแหลมกลางเป็นลำตัวเมงดาเย็บตรึงกับหางให้แน่น
2. นึกใบตองกว้าง 1 ¼ นิ้ว พับกลีบพันปลานำมาห่อเป็นครีบบางเมงดา
3. จะทำครีบบ้างชั้นขึ้นอยู่กับขนาดเท่าที่ต้องการ พับกลีบเล็กครุฑซ้อนกัน (จะใช้กลีบผกาหรือกลีบหน้าข้างก็ได้เช่นกัน) มาตรึงตรงกลางหน้าเมงดา
4. พับกลีบพันปลามาห่ออีกให้เรียบร้อยขึ้น เสริมแล้วตรึงให้แน่น เสียบไม้ 2 อัน นำไปปักลับหว่างตัวบายศรี

เมงดาแบบที่ 5

1. นึกใบตองกว้าง 3 นิ้ว จำนวน 3 ชั้น (เมงดา 1 ตัว) ชั้นแรกม้วนหางเมงดาเป็นยอดแข็งคล้ายยอดบายศรีตรึงด้วยให้แน่น นำอีกชั้นหนึ่งมาพับทบครึ่งแล้วพับทบแหลมตรงกลางนำไปทับทับกลางหางเมงดาตรึงให้แน่น อีกด้านหนึ่งก็ทำเช่นเดียวกัน
2. นึกใบตองกว้าง ½ นิ้ว นำมาพับคล้ายพับเริ่มต้นกลีบสัตว์บุญ คือ พับเข้ามาข้างละ 2 ครั้ง มาตั้งให้ฉากตรงกลาง
3. นำมาหุ้มสันทบใบตองทำเป็นครีบบ้างม้วนเปิดมากไปต้องกรีดสันทบครีบบ้างเล็กน้อยให้หุ้มได้พอดี

4. เมื่อได้ 8-9 ครีบก่ายแมงดาจริง ๆ แล้วขลิบชายให้เรียบร้อยแล้วมอบริมใบตองส่วนหัวแมงดา

5. เดินตะขานมสาวปีครอยที่ไม่เรียบร้อยเย็บอีกด้านหนึ่งเช่นกัน ต้องระวังฝีเข็มให้ตรงกันพอดี

แมงดาแบบที่ 6

แมงดาแบบนี้แข็งแรงและสวยมีลักษณะคล้ายแมงดามากขึ้น

1. นึกใบตองกว้าง $3\frac{1}{2}$ นิ้ว ม้วนแบบขอดบายศรีหน้าขนาด แล้วนึกใบตองอีก 2 ชั้น มีขนาดเดียวกับพับทบ

2. นำไปตรงกับหางแมงดาทั้งด้านหน้าและด้านหลังทำพร้อมกัน

3. เจียนใบตองให้ได้รูปร่างคล้ายแมงดา แล้วนึกใบตองกว้าง $\frac{3}{4}$ นิ้ว (แมงดา 1 ตัว ใช้ 18 ชั้น) พับแบบกลีบกุหลาบนำมาโอบหุ้มสันทาบลำตัวแมงดา

4. ใช้ด้ายเย็บให้อยู่แน่นพับและเย็บที่ละกลีบเรื่อยไป 8-11 กลีบ ตามลักษณะครีบบแมงดาจริง ๆ แต่ในที่นี้ขนาดพอเหมาะแค่ 9 กลีบ อีกทั้งเป็นเลขมงคลด้วย นึกใบตองกว้าง $\frac{1}{2}$ นิ้ว มอบส่วนแมงดาถึงครีบบ

5. ถักเปียมาปีครอยฝีเข็มทั้ง 2 ข้าง

แมงดาแบบที่ 7

แมงดาแบบนี้มีรูปทรงที่เรียวยาวงาม แมงดา 1 ตัว ใช้ใบตอง 16 ชั้น ประกอบด้วยเกล็ดกลางลำตัวพับกลีบผกา และปีก 2 ข้างพับดอกกุหลาบ

1. นึกใบตองกว้าง $3\frac{1}{2}$ นิ้ว ม้วนแบบขอดบายศรีหน้าขนาด

2. พับปีกแมงดา นึกใบตองกว้าง $2\frac{1}{2}$ นิ้ว พับเป็นรูปกลีบกุหลาบตรงติดหางแมงดา 2 ข้าง

3. พับกลีบผกาดัดตรงกลางตรงปิดทับบนกลีบกุหลาบ เย็บตรงสลับกันสันหนา 16 ชั้น

4. ตกแต่งตัวแมงดาให้สวยงาม แล้วนำไปประกอบแต่งตัวบายศรี

แมงดาแบบที่ 8

แมงดาแบบนี้เป็นแบบที่คิดขึ้นเพื่อให้ดูสวยงามแปลกตาออกไปและแข็งแรงสดทนทาน แมงดา 1 ตัว ใช้ใบตอง 11 ชั้น นึกกว้าง 3 นิ้ว และเกล็ดกลางลำตัวใช้กลีบบัวสาย 3 กลีบ แต่ละกลีบนึกใบตอง $1\frac{3}{4}$ นิ้ว

1. ม้วนหางแมงดาค่อยขอดบายศรีและพับฝ้านุ่งแลกลีบราชพฤกษ์ หรือแบบกลีบบานขึ้นก็ได้ นุ่งฝ้าแบบบายศรีแววมยุรา นุ่งลงมา 2 ชั้น

2. พับกลีบบัวสายวางทับกลางลำตัวใช้ด้ายเย็บตรงให้แน่น แล้วนุ่งฝ้าและใส่กลีบบัวสายต่อไปจนพอเหมาะกับขนาดลำตัวของขามบายศรี

แมงดาแบบที่ 9

1. ฝักใบตองกว้าง 3 นิ้ว ม้วนกลมปลายแหลมเป็นหางแมงดา เกี๊ยวกลางตัวฝักใบตองกว้าง 1 ½ นิ้ว พับอย่างเริ่มต้นกลีบบัวสาย นำมาทาบทับหางแมงดา
2. ฝักใบตองกว้าง 1 นิ้ว พับแบบกลีบกุหลาบมาหุ้มด้านข้างเย็บเป็นครีบแมงดา
3. จะทำกี่ชิ้นตามแต่จะต้องการให้ขนาดพอเหมาะกับกระทงบายศรี แล้วเกี๊ยวกลางขึ้นสุดท้ายพับทาบไปด้านหลัง
4. พับด้านซ้ายเช่นเดียวกัน เสร็จแล้วตริ่งให้เรียบร้อย

1.7 อุบะแบบต่าง ๆ

1.7.1 อุบะขาเดียวหรือตุ้งติ้ง มีลักษณะเป็นสายเดี่ยวหรือเส้นเดี่ยวหรือขาเดี่ยวประกอบด้วยดอกตุ้ม 1 ดอก เหมือนกัน จะแตกต่างกันตรงที่ดอกสวมไม่เท่ากัน อุบะตุ้งติ้งจำนวนดอกสวมประมาณ 2-3 ดอก ส่วนอุบะขาเดียวดอกสวมตั้งแต่ 4 ดอกขึ้นไป อุบะตุ้งติ้งเหมาะสำหรับผูกกับมาลัยขำร่วยเล็ก ๆ ส่วนอุบะขาเดียวเหมาะสำหรับเป็นอุบะพวงมาลัย

1.7.2 อุบะแขกหรือพวงเต้าร้าง มีลักษณะเป็นพวงประกอบด้วยอุบะขาเดียวรวมกันหลาย ๆ เส้น หรือหลาย ๆ ขา และปลายดอกตุ้มต้องเท่ากัน และเสมอกันทั้งพวง อุบะชนิดนี้เหมาะสำหรับใช้เป็นอุบะของมาลัยคล้องมือมาลัยป่าวสาว

1.7.3 อุบะพู่หรือพวงเต้าร้าง มีลักษณะเป็นพวงปลายเรียวเล็กคล้ายพู่เรือสุพรรณหงส์ ในอุบะพู่ 1 พวง จะมีหลายชั้น เช่น 2, 3 หรือ 4 ชั้นก็ได้ แล้วแต่การนำไปใช้ อุบะพู่เหมาะสำหรับมาลัยสองชาย และมาลัยชายเดี่ยว

1.7.4 อุบะไทยธรรมดา มีลักษณะเป็นเส้นเดี่ยวที่ขั้วพวง แล้วจะแยกปลายกระจายเป็น 2-2 ขา หรือ 3-3 ขา อุบะไทยธรรมดาเหมาะสำหรับผูกติดตามมุมของเครื่องแขวนไทย

1.7.5 อุบะไทยทรงเครื่อง มีลักษณะคล้ายอุบะไทยธรรมดา ต่างกันตรงที่เมื่อผูกรวมขาตุ้งติ้งแล้ว จะต้องร้อยดอกตุ้มปิดปมที่ผูกด้วยไว้ แล้วจึงร้อยดอกสวมต่อไป อุบะไทยทรงเครื่องเหมาะสำหรับผูกติดกับมาลัยเปียหรือแขวนชนิดต่าง ๆ

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 รายงานการวิจัยเรื่องการศึกษาศิลปพื้นบ้านของจังหวัดเพชรบูรณ์ ของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธงชัย จันทร์รุ่งเรือง (2539) จากบทคัดย่อในส่วนข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่าต้องการให้จัดอบรมด้านฝีมือและการออกแบบ ต้องการให้ช่วยจัดตลาดเพื่อการจำหน่าย ต้องการแหล่งเงินกู้ที่ดอกเบี้ยต่ำ เพื่อการจัดซื้อวัสดุคืบและเครื่องมือ

2.2 รายงานการวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธงชัย จันทร์รุ่งเรือง (2541) จากบทคัดย่อผลการวิจัยตอนหนึ่ง พบว่า

2.2.1 ผลการวิเคราะห์ในภาพรวมแสดงว่า ปัญหาด้านการได้รับการประสานงานและแนะนำการพัฒนาท้องถิ่นในรอบ 3 เดือนที่ผ่านมา อยู่ในระดับค่อนข้างน้อย

2.2.2 ผลการวิเคราะห์ เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาหมู่บ้าน ทุกตัวแปรให้ความสำคัญอยู่ในเกณฑ์มาก ส่วนใหญ่ของทุกตัวแปรให้ความสำคัญอยู่ที่ การช่วยทำให้ความเป็นอยู่ของประชาชนดีขึ้น มากที่สุด

2.2.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นทั่วไป ในเรื่อง ถ้าท่านเป็นผู้หนึ่งที่ได้รับการชักนำจากผู้อื่นให้เข้าร่วมในโครงการพัฒนา บุคคลที่ชักนำท่านบ่อยที่สุด คือ ของทุกตัวแปรให้ความเห็นว่าผู้ใหญ่บ้านมาก และแพทย์ประจำตำบล และครูน้อยที่สุด

2.3 รายงานการวิจัยการฟื้นฟู พัฒนาภูมิปัญญาไทยการทำบายศรีไทยในท้องถิ่น ตำบลนายม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ ในลักษณะการจัดทำประชาคม ของอาจารย์อนงค์พรรณ หัตถมาศ พบว่า

1. ความเป็นมาของหมู่บ้านก่อนการรวมกลุ่ม

1.1 ประวัติความเป็นมาของตำบลนายม

จากการบอกเล่าสืบต่อกันมาของนางพรรณนิภา โทธิมาศ อาศัยอยู่บ้านเลขที่ 88 หมู่ที่ 11 ตำบลนายม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นภรรยาของผู้ใหญ่บ้าน ได้กล่าวว่า ในสมัยกรุงสุโขทัยมีการสู้รบเพื่อแย่งชิงเมืองระหว่างไทยกับเขมร พม่า ลาว ทำให้ประชาชนเดือดร้อน ได้แตกหนีย้ายถิ่นออกไปคนละทิศละทาง ในจำนวนผู้หนีสงครามมีหญิงผู้หนึ่งเป็นชาวเวียงจันทร์ ชื่อ นางยม ได้หนีผ่านมาที่ตำบลนายม ซึ่งสมัยนั้นเป็นป่าดง เมื่อหยุดพักจึงได้พิจารณาแล้วเห็นว่า บริเวณนี้เป็นเขตปลอดภัย สงครามปลอดภัยจากทหารที่มีการสู้รบกัน และเห็นว่าถิ่นแถวนี้เป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์ มีป่าไม้เขียวขจี และมีแม่น้ำไหลผ่าน เหมาะสมที่จะปักหลักทำมาหากิน เลยอดคิดสนใจอยู่ที่นี้ ประกอบกับสมัยนั้นไม่มีกฎหมายเกี่ยวกับการครอบครองที่ดินและที่อยู่อาศัย เมื่อนางยมปักหลักทำมาหากินอยู่ที่นี้ ได้มีประชาชนที่หนีสงครามสมัยนั้นจากเขมร พม่า ลาวหนีผ่านมาได้ขออยู่อาศัยทำมาหากินกับนางยม โดยนับถือนางยมเป็นหัวหน้าหมู่บ้าน ปัจจุบันพอมีหลักฐานพิสูจน์ได้ คือ ชาวเขมร ชาวพม่า ชาวลาว ยังมีอยู่ในนายม เมื่อคนมาอาศัยอยู่เรื่อย ๆ จำนวนมากขึ้น นางยมได้หาบุคคลมาช่วยในการปกครองและสร้างความสงบสุขในการอยู่ร่วมกัน โดยการสร้างพระไว้สำหรับบูชา ชื่อ “พระนอน และพระนั่ง” ต่อมาชื่อ “วัดพระนอน” และให้น้องสาวชื่อนางจันทร์ สร้างอุโบสถไว้ 1 หลัง ปัจจุบันคือ “วัดโบสถ์โพธิ์ทอง” และนางยมได้หาวิธีให้มีความเป็นประชาธิปไตยแก่ผู้มาอาศัย โดยส่งเสริมให้สร้างวัดขึ้นมาใหม่ตามศรัทธาของแต่ละกลุ่ม บ้านนายมได้แบ่งการปกครองเป็น 10 หมู่บ้าน จากการที่นางยมถูกยกย่องให้เป็นผู้นำเพราะอยู่อาศัยมาก่อน จึงเรียกพื้นที่แถวนั้นว่า “ไร่นางยม” ต่อมาสภาพไร่นางยมไปเพราะไม่มีป่า มีการทำนาแทนแล้วเรียกว่า “น่านางยม” เมื่อมีผู้คนมากขึ้นเวลาผ่านไปการใช้ภาษาจึงผิดเพี้ยนไปจากคำว่า “น่านางยม” จึงเหลือเฉพาะคำว่า “นายม” มาจนถึงทุกวันนี้

ปัจจุบันตำบลนายมประกอบด้วยหมู่บ้านทั้งหมด 12 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 1 บ้านหนองผักนึ่ง หมู่ที่ 2 บ้านนายม หมู่ที่ 3 บ้านนายม หมู่ที่ 4 บ้านนายม หมู่ที่ 5 บ้านหัวนา หมู่ที่ 6 บ้านขมวด หมู่ที่ 7 บ้านวังมะซ้อ หมู่ที่ 8 บ้านถ้ำน้ำบึง หมู่ที่ 9 บ้านน้ำโจน หมู่ที่ 10 บ้านท่าเมียง หมู่ที่ 11 บ้านฟากห้วย หมู่ที่ 12 บ้านผาแดง 13 บ้านหัวช้าง สภาพทั่วไปเป็นที่ราบลุ่มและเชิงเขา พื้นที่ประมาณ 110,107 ตารางกิโลเมตร หรือ 68,817 ไร่ อาชีพส่วนใหญ่ทำการเกษตร อาณาเขตตำบลทิศเหนือ ติดกับ ตำบลชอนไพร อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ ทิศใต้ ติดกับ ต.ห้วยสะแก อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ ทิศตะวันออก ติดกับ ตำบลน้ำร้อน อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ ทิศตะวันตก ติดกับ ตำบลวังชมภู อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวนประชากรในเขต อบต. 9,660 คน และจำนวนหลังคาเรือน 1,487 หลังคาเรือน

1.2 ประเพณีดั้งเดิม ได้แก่ การรำแม่ศรีในงานประเพณีสงกรานต์เป็นการละเล่นเสี่ยงทาย ซึ่งเลื่อนหายไป 20 ปี เพิ่งมีการฟื้นฟูขึ้นเมื่อ 2 ปี ที่ผ่านมา

1.3 ภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ การทำเกษตรปลูกข้าว ข้าวโพด มะขาม มะม่วง หอมแดง ถั่ว

2. ปัจจัยเกื้อหนุนที่ส่งเสริมการทำบายศรี

2.1 วัตถุประสงค์ ประกอบด้วย ไบตอง

2.2 อาชีพดั้งเดิมที่เอื้อต่อการทำบายศรี คือ อาชีพหลัก ทำนา ทำสวน ทำไร่

อาชีพเสริม รับจ้าง

3. วิธีและกระบวนการผลิตบายศรี

3.1 การออกแบบบายศรี ใช้รูปแบบเดิมตามลักษณะงานของท้องถิ่น เช่น งานศพ งานบวช โดยมีไบตองเป็นหลัก

3.2 ลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ คือ ไบตอง

3.3 การจำหน่าย รับจ้างทำบายศรีในงานประเพณีต่าง ๆ ในเขตตำบลและใกล้เคียง

4. ปฏิทินกิจกรรมการประกอบอาชีพของชาวบ้านตลอดปี

4.1 มกราคม ปลูกพืชสวนหอมแดง และถั่ว

4.2 กุมภาพันธ์ ปลูกข้าวโพด ผัก และหอมแดง

4.3 มีนาคม ใส่บาตรเทศกาลตรุษไทย ทำนาแล้งปลูกผัก และข้าวโพด

4.4 เมษายน งานประเพณีสงกรานต์ รดน้ำดำหัว มีประเพณีพื้นบ้านเล่นรำแม่ศรี

4.5 พฤษภาคม หาปลาในแม่น้ำ

4.6 มิถุนายน งานเวียนเทียนวันวิสาขบูชา

4.7 กรกฎาคม ทำบุญวันเข้าพรรษา

4.8 สิงหาคม จัดกิจกรรมวันแม่แห่งชาติ

4.9 กันยายน ตักบาตรทำบุญก่อนออกพรรษา

4.10 ตุลาคม ตักบาตรเทโวออกพรรษา ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 ที่วัดเสาชางทอง

4.11 พฤษจิกายน จัดงานประเพณีลอยกระทง และเก็บเกี่ยวพืชผล เกี่ยวข้าว

4.12 ธันวาคม เก็บเกี่ยวพืชผล เกี่ยวข้าว

5. ศักยภาพของกลุ่มทำบายศรี

5.1 จุดอ่อน ได้แก่ ไม่มีการสืบทอดการทำบายศรีให้คนรุ่นใหม่

5.2 จุดแข็ง ได้แก่ มีวัสดุใบตองในท้องถิ่นมากมาย

5.3 โอกาส ได้แก่ สอดคล้องกับนโยบายของรัฐ และมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

สนับสนุนการพัฒนาบายศรีจากทุนสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

5.4 อุปสรรค ได้แก่ เยาวชนรุ่นใหม่มีค่านิยมที่เปลี่ยนไปรับวัฒนธรรมใหม่จากชาวตะวันตก ไม่สนใจฟื้นฟู พัฒนาภูมิปัญญาไทยการทำบายศรีไทยในท้องถิ่น

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มผู้ สร้างสรรค์งานศิลปะประดิษฐ์ การทำบายศรีไทยในท้องถิ่น ของตำบลนาขม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 40 คน

2. ขั้นตอนการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนาโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) และการสาธิตโดยใช้ความร่วมมือระหว่างชุมชนกลุ่มผู้สร้างสรรค์งานศิลปะประดิษฐ์การทำบายศรีไทยในท้องถิ่นเชิงอนุรักษ์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยมีลำดับขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

13.1 สำรวจพื้นที่เพื่อศึกษาการทำบายศรีต้นแบบและศึกษาเอกสาร,งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

13.2 ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการ ได้แก่ พัฒนาชุมชน และ องค์การบริหารส่วนตำบล พร้อมสัมภาษณ์ผู้ใหญ่บ้านและประชาชนกลุ่มผู้สร้างสรรค์งานศิลปะประดิษฐ์การทำบายศรีไทยในท้องถิ่นตำบลนาขม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อสำรวจข้อมูลเบื้องต้น

13.3 ประชุมผู้วิจัย และผู้ร่วมงานวิจัย วางแผนดำเนินงานวิจัย เตรียมจัดเวทีประชาคม

13.4 จัดเวทีประชาคมเพื่อประมวลปัญหาและความต้องการในการพัฒนาวัตถุดิบ กระบวนการผลิตให้ได้คุณภาพมาตรฐาน ใช้เทคนิค Swot และ Mind Map และกำหนดรูปแบบจัดตั้งกลุ่ม เลือกผู้นำและคณะกรรมการ

13.5 นำการทำบายศรีต้นแบบมาพัฒนาสร้างสรรค์ชิ้นงานบายศรีประเภทต่าง ๆ ในเชิงอนุรักษ์ และวางแผนพัฒนา เพื่อการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ

13.6 จัดเวทีประชาคมกำหนดรูปแบบ การพัฒนาสร้างสรรค์ชิ้นงานบายศรีประเภทต่าง ๆ ในท้องถิ่นเชิงอนุรักษ์ โดยจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาสร้างสรรค์ชิ้นงานบายศรีประเภทต่าง ๆ ในท้องถิ่นเชิงอนุรักษ์ และสร้างกลยุทธ์ในเชิงพาณิชย์

13.7 ประเมินผลการวิจัยโดยความร่วมมือของกลุ่มผู้สร้างสรรค์งานศิลปะประดิษฐ์ การทำบายศรีไทยในท้องถิ่นและชุมชนที่เกี่ยวข้องและหาแนวทางปรับปรุงคุณภาพมาตรฐานให้ดียิ่ง ยั่งยืนต่อไป

13.8 สรุปผลการวิจัย

13.9 รายงานผลการดำเนินงานการวิจัยพร้อมจัดพิมพ์เป็นรูปเล่ม และเผยแพร่

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มี 4 ฉบับ ดังนี้

3.1 ฉบับที่ 1 แบบสัมภาษณ์ในการจัดทำประชาคม เกี่ยวกับจุดแข็ง จุดอ่อนของ กลุ่มผู้สร้างสรรค์งานศิลปะประดิษฐ์ การทำบายศรีไทยในท้องถิ่น ของตำบลนาขม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบปลายเปิด แบ่งออกเป็นข้อ ๆ จำนวน 5 ข้อ

3.2 ฉบับที่ 2 แบบบันทึกจัดเก็บจำนวนรูปแบบ การทำบายศรีไทยในท้องถิ่น ของตำบลนาขม ก่อนการพัฒนาและหลังการพัฒนา แบ่งออกเป็นข้อ ๆ จำนวน 2 ข้อ

3.3 ฉบับที่ 3 แบบสอบถามความคิดเห็นรูปแบบ บายศรีกับกลุ่มผู้ใช้ แบ่งออกเป็นข้อ ๆ จำนวน 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) จำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 2 ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการทำบายศรี ไทยในท้องถิ่น ของกลุ่มผู้ใช้ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) จำนวน 10 ข้อ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะที่ควรปรับปรุงมากที่สุด ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบปลายเปิด

3.4 ฉบับที่ 4 แบบสอบถาม ความพึงพอใจ การจัดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อ พัฒนาภูมิปัญญาไทยการทำบายศรีไทยในท้องถิ่น ตำบลนาขม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ แบ่งออกเป็นข้อ ๆ จำนวน 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) จำนวน 10 ข้อ

ตอนที่ 2 ข้อมูลความพึงพอใจเกี่ยวกับการจัดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาภูมิปัญญาไทยการทำบายศรีไทยในท้องถิ่น ตำบลนาขม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) จำนวน 10 ข้อ

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลข้อเสนอแนะอื่น ๆ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบปลายเปิด

4. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล คณะผู้วิจัยจัดเก็บข้อมูลด้วยตนเอง ดังนี้

4.1 ศึกษา สัมภาษณ์ และทำประชาคม เกี่ยวกับจุดแข็ง จุดอ่อนของกลุ่มผู้สร้างสรรคงานศิลปะ ประดิษฐ์การทำบายศรีไทยในท้องถิ่น ของตำบลนาขม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์

4.2 จัดเก็บจัดเก็บจำนวนรูปแบบ การทำบายศรีไทยในท้องถิ่น ของตำบลนาขม ก่อนการพัฒนา และหลังการพัฒนา ด้วยการจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนารูปแบบการทำบายศรีไทยในท้องถิ่น

4.3 สอบถามความคิดเห็นรูปแบบบายศรีกับกลุ่มผู้ใช้

4.4 สอบถามความพึงพอใจการจัดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อ พัฒนาภูมิปัญญาไทยการทำบายศรีไทยในท้องถิ่น ตำบลนาขม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการดังนี้

5.1 ตรวจสอบความสมบูรณ์ของเครื่องมือทั้ง 4 ฉบับ เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยคัดเลือกเฉพาะเครื่องมือที่ฉบับสมบูรณ์ ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการทำการประชาคมและโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows

5.2 นำเครื่องมือที่สมบูรณ์มาวิเคราะห์ข้อมูลทุกข้อ ดังนี้

5.2.1 ฉบับที่ 1 แบบสัมภาษณ์ในการจัดทำประชาคม เกี่ยวกับจุดแข็ง จุดอ่อนของกลุ่มผู้สร้างสรรคงานศิลปะ ประดิษฐ์ การทำบายศรีไทยในท้องถิ่น ของตำบลนาขม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ วิเคราะห์โดยวิธีการจัดทำประชาคม จดบันทึกและวิเคราะห์บรรยาย (Description Analysis)

5.2.2 ฉบับที่ 2 แบบบันทึกจัดเก็บจำนวนรูปแบบ การทำบายศรีไทยในท้องถิ่น ของตำบลนาขม ก่อนการพัฒนาและหลังการพัฒนา จากการจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนารูปแบบ การทำบายศรีไทยในท้องถิ่น วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ และค่าร้อยละ (Percentage)

5.2.3 ฉบับที่ 3 สอบถามความคิดเห็นรูปแบบบายศรีกับกลุ่มผู้ใช้ แบ่งออกเป็นข้อ ๆ จำนวน 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยหาค่าความถี่ และค่าร้อยละ

ตอนที่ 2 ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบบายศรี ของกลุ่มผู้ใช้ วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และแปลผลข้อมูล ใช้ค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์ ดังนี้

4.50-5.00 หมายถึง เห็นด้วยกับรูปแบบการทำบายศรีไทยในท้องถิ่นมากที่สุด

3.50-4.49 หมายถึง เห็นด้วยกับรูปแบบการทำบายศรีไทยในท้องถิ่นมาก

2.50-3.49 หมายถึง เห็นด้วยกับรูปแบบการทำบายศรีไทยในท้องถิ่นปานกลาง

1.50-2.49 หมายถึง เห็นด้วยกับรูปแบบการทำบายศรีไทยในท้องถิ่นน้อย

1.00-1.49 หมายถึง เห็นด้วยกับรูปแบบการทำบายศรีไทยในท้องถิ่นน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะที่ควรปรับปรุงมากที่สุด วิเคราะห์โดยหาค่าความถี่ และค่าร้อยละ

5.2.4 ฉบับที่ 4 แบบสอบถามความพึงพอใจ การจัดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนา
ภูมิปัญญาไทยการทำบายศรีไทยในท้องถิ่น ตำบลนายม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ แบ่งออกเป็น
ข้อ ๆ จำนวน 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยหาค่าความถี่ และค่าร้อยละ

ตอนที่ 2 ข้อมูลความพึงพอใจเกี่ยวกับการจัดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนา
ภูมิปัญญาไทยการทำบายศรีไทยในท้องถิ่น ตำบลนายม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ วิเคราะห์โดย
การหาค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตอนที่ 3 ข้อมูลข้อเสนอแนะอื่น ๆ วิเคราะห์โดยหาค่าความถี่ และค่าร้อยละ

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การบรรยายข้อมูลโดยใช้ข้อมูลการทำประชาคม
จุดบันทึกและวิเคราะห์บรรยาย ค่าความถี่, ค่าร้อยละ, ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัย การฟื้นฟูพัฒนาภูมิปัญญาไทยการทำบายศรีไทยในท้องถิ่น ตำบลบ้านนาชม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ คณะผู้วิจัยนำเสนอตามลำดับดังนี้

ฉบับที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลการจัดทำประชาคม เกี่ยวกับจุดแข็ง จุดอ่อนของกลุ่ม ผู้สร้างสรรค์งานศิลปะประดิษฐ์ การทำบายศรีไทยในท้องถิ่น ของตำบลนาชม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยวิธีการประชาคม จดบันทึกและวิเคราะห์บรรยาย

ฉบับที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลจำนวนรูปแบบ การทำบายศรีไทยในท้องถิ่น ของตำบลนาชม ก่อนการพัฒนาและหลังการพัฒนา จากการจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนารูปแบบ การทำบายศรีไทยในท้องถิ่น โดยการแจกแจงความถี่ และค่าร้อยละ

ฉบับที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นรูปแบบ บายศรี กับกลุ่มผู้ใช้ แบ่งออกเป็นข้อ ๆ จำนวน 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยหาค่าความถี่ และค่าร้อยละ

ตอนที่ 2 ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบบายศรี ของกลุ่มผู้ใช้ วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะที่ควรปรับปรุงมากที่สุด วิเคราะห์โดยหาค่าความถี่ และค่าร้อยละ

ฉบับที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล ความพึงพอใจ การจัดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อ พัฒนาภูมิปัญญาไทยการทำบายศรีไทยในท้องถิ่น ตำบลนาชม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ แบ่งออกเป็นข้อ ๆ จำนวน 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยหาค่าความถี่ และค่าร้อยละ

ตอนที่ 2 ข้อมูลความพึงพอใจเกี่ยวกับการจัดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาภูมิปัญญาไทยการทำบายศรีไทยในท้องถิ่น ตำบลนาชม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตอนที่ 3 ข้อมูลข้อเสนอแนะอื่น ๆ วิเคราะห์โดยหาค่าความถี่ และค่าร้อยละ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ฉบับที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการจัดทำประชาคม เกี่ยวกับจุดแข็ง จุดอ่อนของกลุ่มผู้สร้างสรรค์งานศิลปะประดิษฐ์ การทำบายศรีไทยในท้องถิ่น ของตำบลนายม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ ปรากฏผลดังนี้

กลุ่มผู้สร้างสรรค์งานศิลปะประดิษฐ์ การทำบายศรีไทยในท้องถิ่น ของตำบลนายม ได้มีการทำบายศรีไทยในท้องถิ่นใช้ในงานพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น การทำขวัญคน การทำขวัญข้าว การบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ พิธีสมโภชพระพุทธรูป ตกแต่งรถขบวนพิธีเข้าพรรษา บวชนาค มงคลสมรส บายศรีต่าง ๆ นี้จำเป็นต้องใช้อย่างต่อเนื่อง และตลอดทุกฤดูกาล ซึ่งนับวันกลุ่มผู้สร้างสรรค์งานการทำบายศรีในท้องถิ่นจะมีจำนวนน้อยลง เพราะไม่มีการสืบทอดการทำบายศรีจากคนรุ่นเก่าให้คนรุ่นใหม่ และขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ ในการสืบทอดภูมิปัญญาการทำบายศรีไทย ทั้ง ๆ ที่มีวัสดุใบตองในท้องถิ่นมากมาย และชุมชนมีความต้องการให้มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์มาช่วยฟื้นฟูและพัฒนา รูปแบบการทำบายศรีไทยในท้องถิ่น คณะผู้วิจัยจึงได้ทำการวิจัย การฟื้นฟูพัฒนาภูมิปัญญาไทยการทำบายศรีไทยในท้องถิ่น ตำบลนายม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ ขึ้น โดยจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการให้กลุ่มผู้สร้างสรรค์งานศิลปะประดิษฐ์การทำบายศรีไทยในท้องถิ่น และให้เยาวชนคนรุ่นใหม่ที่สนใจของตำบลนายม เข้าร่วมโครงการด้วย

ฉบับที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจำนวนรูปแบบการทำบายศรีไทยในท้องถิ่น ของตำบลนายม ก่อนการพัฒนาและหลังการพัฒนา จากการจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนารูปแบบการทำบายศรีไทยในท้องถิ่น ปรากฏผลดังนี้

การทำบายศรีของบ้านนายมก่อนการพัฒนา หรือ การทำบายศรีของบ้านนายมแต่เดิมจะประดิษฐ์เป็นบายศรี 5 ชั้น 7 ชั้น และบายศรีสู่ขวัญตกแต่งลงพานที่หาได้ มีการมัดใบตองเป็นรูปกรวยแหลม เย็บเรียงลำดับประกอบตัวพาน โดยตกแต่งเป็นชั้น ๆ เพิ่มสีสันของตัวพานบายศรีด้วยดอกดาวเรือง และดอกกุหลาบที่ปักเป็นก้านตามขอบ ในส่วนของบายศรีต้น ก็จะพับใบตองเป็นรูปสามเหลี่ยมซ้อนกันปะเรียงแถวโดยรอบ 5-7 ชั้น ตามลำดับ และใช้ดอกดาวเรืองเป็นตัวคาดปิดรอยตัดของขอบใบตอง โดยใช้แกนต้นกล้วยเป็นหลัก ป้องกันการล้มด้วย เสาไม้ไผ่ 4 ต้น ยึดติดกับต้นกล้วย ใช้ดอกกรักพลาสติกร้อยเป็นตาข่ายปิดรอยนอกของโครงไม้ไผ่อีกชั้นหนึ่ง ส่วนโคนต้นกล้วยจะปักลงในภาชนะที่เป็นพาน ถาด หรือ อ่างรองเท้าที่หาได้ และใส่ข้าวเปลือก ข้าวสาร หรือทราย อย่างไม่อย่างหนึ่ง

1. บายศรีสู่ขวัญ ใช้ในงานมงคลสมรส เพื่อใช้ในพิธีแต่งงาน เป็นบายศรีสู่ขวัญ ประกอบด้วยใบตองที่พับเป็นกรวยเรียงลำดับ แต่งยอดด้วยดอกพุด ล้อมรอบชั้นละ 5 ตัว ประดับตกแต่งพานบายศรีด้วยดอกดาวเรืองดอกกุหลาบทั้งดอก และติดอุบะห้อยรอบพานด้วยดอกกรักและปลายด้ามดอกไม้สด ในพานใส่ด้ายสายสิญจน์ เพื่อผูกข้อมือคู่บ่าวสาว เพื่อเป็นสิริมงคลและผู้ใหญ่ให้สินให้พร

2. บายศรีต้น 5 ชั้น ใช้ในงานบวชพระ เพื่อใช้ในพิธีทำขวัญนาค บายศรีต้นนี้ประกอบด้วย โครงลวดคดเป็นวงกลมขนาดวงใหญ่ วงเล็กเรียงตามลำดับ 5 ชั้น ยอดเป็นวงเล็กสุด แกนที่ใช้ยึดโครงลวดทั้ง 5 ชั้น ทำด้วยไม้พลองกลมทาสีขาว การตกแต่งชั้นของบายศรีด้วยใบตองพับรูปสามเหลี่ยมติด โดยรอบวงกลม ตกแต่งปิดตัวใบตองด้วยดอกดาวเรือง หรือดอกกรักโดยรอบ ในส่วนตอนบนทับเหนือใบตอง ยอดบนสุดตกแต่งด้วยใบตองม้วนเป็นกรวยเล็ก แต่งปลายด้วยดอกกรักหรือดอกพุดแห้ง และปักดอกไม้ที่หาได้ตกแต่งให้สวยงาม ตัวบายศรีที่ตกแต่งแล้วตั้งอยู่บนถาด เรียกว่า “บายศรีต้น 5 ชั้น”

3. บายศรีต้น 7 ชั้น ใช้ในงานบวชพระ เพื่อใช้ในพิธีทำขวัญนาค บายศรีต้นนี้ประกอบด้วย โครงไม้ไผ่ 4 ลำ ตั้งเป็นกรอบสี่เหลี่ยม เพื่อใช้ยึดแกนต้นกล้วยซึ่งลอกชั้นนอกออก เหลือแกนใน พับใบตองเป็นรูปสามเหลี่ยม ยึดติดที่ต้นกล้วยเว้นระยะ 6 ชั้นเท่า ๆ กัน ตกแต่งปิดตัวใบตองด้วยดอกดาวเรืองทั้ง 6 ชั้น ชั้นบนสุดที่เรียกว่ายอดนับเป็น 1 ชั้น ตกแต่งด้วยใบตองม้วนเป็นกรวยแต่งปลายด้วยดอกกรักแห้ง จำนวน 4 ตัว ปักติดแกนกล้วย แต่งปลายด้วยการร้อยดาบ่ดอกกรักพลาสติกจากยอดจนจรดโคนต้นกล้วย ซึ่งปักไว้ในกระดาษปรกต้นแกนกล้วยด้วยข้าวเปลือกเหนียว หรือข้าวเปลือกข้าว ก็ได้ เรียกบายศรี 1 ต้น

การทำบายศรีของบ้านนายมหัศจรรย์พัฒนา

จากที่มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ได้ศึกษารูปแบบเดิมของบายศรีบ้านนายมหัศจรรย์ จึงได้ดำเนินการพัฒนารูปแบบบายศรีเดิม ด้วยการจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการบายศรีไทยในท้องถิ่นของตำบลนายมหัศจรรย์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ และหลังจากการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการที่เพิ่มเติมจากการปฏิบัติตกแต่งบายศรี มีการพัฒนารูปแบบต่าง ๆ ดังนี้

1. การพับประดิษฐ์ใบตองเป็นแบบต่าง ๆ ดังนี้

- 1.1 กลีบกุหลาบครึ่งกลีบ
- 1.2 กลีบกุหลาบ
- 1.3 กลีบบัวหลวง
- 1.4 กลีบบัวต๋องกช
- 1.5 กลีบห้วนก ห้วขวานหรือคอม้า
- 1.6 กลีบห้วนกคอกหยัก
- 1.7 กลีบห้วนกปลายเปีย
- 1.8 กลีบกุหลาบแปลง
- 1.9 กลีบบัวกระดิ่ง
- 1.10 กลีบหน้านาค
- 1.11 กลีบหน้าช้าง
- 1.12 กลีบหน้านาคแบบเชิงใหม่
- 1.13 กลีบบัวสาย

- 1.14 กลิบเล็บครุฑ
 - 1.15 กลิบรักเร่
 - 1.16 กลิบบัวสัตบุษย์
 - 1.17 กลิบบัวสัตบรรณ
 - 1.18 กลิบหมากเบ็ง
 - 1.19 กลิบพื้นปลา
 - 1.20 กลิบเม็คมะขมหรือกลีบดอกกรัก
 - 1.21 กลิบราชพฤกษ์
 - 1.22 กลิบเล็บมีอนาง
 - 1.23 กลิบเบญจมาศ
 - 1.24 กลิบบานชื่น
 - 1.25 กลิบแวมชุราเล็ก
 - 1.26 กลิบกาหลง
 - 1.27 กลิบแวมชุราใหญ่
 - 1.28 กลิบกาหลงซ้อน
 - 1.29 กลิบชงโค
 - 1.30 กลิบรักเร่ซ้อน
 - 1.31 กลิบผกา
 - 1.32 กลิบกลิบผกาซ้อน
 - 1.33 กลิบกุหลาบกุฟิงค์
 - 1.34 กลิบนิ้วมีอนาง
 - 1.35 กลิบหางหงส์
 - 1.36 กลิบหมากเบ็งแปลง
 - 1.37 กลิบหงอนไก่
 - 1.38 กลิบผีเสื้อ
 - 1.39 กลิบบัวทิพย์
 - 1.40 กลิบหมากแตง
 - 1.41 กลิบหมากประดับ
 - 1.42 กลิบหูกระต่าย
2. การประดิษฐ์พัดบายศรีแบบต่าง ๆ
 - 2.1 บายศรีหน้าข้าง
 - 2.2 บายศรีหน้าอกแบบภาคกลาง

- 2.3 ตัวบายศรีหน้าภาคแบบภาคเหนือ
- 2.4 ตัวบายศรีหน้าภาคแบบภาคอีสาน
- 2.5 ตัวบายศรีพรหมอย่างเรียบ
- 2.6 ตัวบายศรีพรหมประดับด้วยกลีบกุหลาบ
- 2.7 ตัวบายศรีพรหมประดับด้วยกลีบหุกระต่ายและกลีบบายศรีติดข้างสะโพก
- 2.8 ตัวบายศรีพรหมประดับด้วยกลีบหุกระต่ายสี่แถว
- 2.9 ตัวบายศรีพรหมประดับด้วยกลีบบานชื่น
- 2.10 ตัวบายศรีหยวกกล้วย
- 2.11 ตัวบายศรีแววมยุรา

3. การประดิษฐ์ตัดและพับตัวเมงดาแบบต่าง ๆ

- 3.1 เมงดาแบบที่ 1
- 3.2 เมงดาแบบที่ 2
- 3.3 เมงดาแบบที่ 3
- 3.4 เมงดาแบบที่ 4
- 3.5 เมงดาแบบที่ 5
- 3.6 เมงดาแบบที่ 6
- 3.7 เมงดาแบบที่ 7
- 3.8 เมงดาแบบที่ 8
- 3.9 เมงดาแบบที่ 9

4. การประดิษฐ์ร้อยอุบะแบบต่าง ๆ

- 4.1 อุบะเดี่ยว หรือตุ้งตึ่ง

ใช้ผูกตามชายเฟื้อง หรือระบายระย้า และใช้เป็นส่วนประกอบของอุบะชนิดอื่นในที่นี้
ปรับใช้กับบายศรีต้นเป็นรูปแบบหนึ่งในการพัฒนารูปแบบบายศรีไทยในท้องถิ่นของตำบลนายม

- 4.2 อุบะแขก หรือพวงเต่าร้าง หรือพวงเต่าร้าง

ใช้ผูกตามมุมหยักของเฟื้อง ตกแต่งพวงกลาง ผูกตรงมุม คลุมไทร แต่งผ้าเช็ดหน้าชำระ้วย
ในที่นี้ปรับใช้กับบายศรีปากชามเป็นอีกรูปแบบหนึ่งในการพัฒนารูปแบบบายศรีไทยในท้องถิ่นของ
ตำบลนายม

- 4.3 อุบะพู่

โดยมากใช้ร้อยเป็นวงอุบะอยู่กลางระบายมันหรือตามเครื่องแขวน เช่น พวงกลางเป็น
อุบะที่มีดอกตูมต่างระดับกัน เป็นชั้น ๆ 2-3 ชั้น

- 4.4 อุบะไทยธรรมดา

ใช้ผูกมาลัยชายเดี่ยว มาลัยสองชาย มาลัยตุ้ม ผูกตรงมุมคลุมไทร ตกแต่งพวงกลาง

4.5 อุปะไทยทรงเครื่อง

ใช้ผูกมาลัยชายเดี่ยว มาลัยสองชาย มาลัยตุ้ม ผูกตรงมุมกลมไทร ตกแต่งพวงกลาง อุปะไทยทรงเครื่องร้อยอย่างเดียวกับอุปะไทยธรรมดา เว้นแต่ต้องร้อยดอกตุ้มและดอกครอบ เมื่อรวมมาก่อนจะร้อยดอกสวมทุกครั้ง

4.6 อุปะแตรหรืออุปะสร้อยสน

เป็นอุปะที่ทำมาจากดอกจำปาเท่านั้น ไม่ค่อยนิยมใช้เพราะราคาแพงกว่าอุปะชนิดอื่น และบอบบางง่าย ใช้เป็นอุปะของมาลัยตุ้ม หรืออาจจะตกแต่งมาลัยที่แขวนอยู่ตามที่ต่าง ๆ ในห้อง

5. การประดิษฐ์มัดดอกข่า

1. ตัดใบตองกว้างประมาณ 2 นิ้ว ยาว 4 นิ้ว จำนวน 1 ชั้น ใช้นิ้วหัวแม่มือกับนิ้วชี้ของมือขวา จับปลายใบตองด้านบนริมขวามือม้วนเฉียงลงมาเป็นลักษณะรูปกรวยยอดแหลมม้วนไปจนกระทั่งสุดใบตองอีกด้านหนึ่ง

2. เลือกกลีบกุหลาบขนาดเล็กจำนวน 2 กลีบ นำกลีบที่ 1 พับกระพุ่ม ขวาทับซ้าย ประกบเข้ากับยอดแหลมของกรวยใบตองในข้อ 1 ใช้ด้ายมัดให้แน่นโดยใช้วิธีทำด้ายเป็นห่วงคล้องแล้วมัดให้แน่น อีกกลีบหนึ่งก็ทำเช่นเดียวกันแต่วางกลีบประกบตรงข้ามกับกลีบแรกวางปลายกลีบทั้งสองให้เท่ากัน และชิดกัน

3. เลือกกลีบกุหลาบขนาดกลาง จำนวน 3 กลีบ พับกลีบเป็นกระพุ่มวางประกบกับกลีบชั้นแรก แต่ลดปลายกลีบลงมาต่ำกว่าปลายกลีบของชั้นที่ 1 เล็กน้อย มัดให้แน่นทำเช่นเดียวกันนี้ทั้ง 3 กลีบ โดยรอบชั้นแรกควรวางระยะห่างแต่ละกลีบให้เท่ากันด้วย กลีบแรกควรวางสับหว่างกับชั้นแรก

4. เลือกกลีบกุหลาบขนาดใหญ่ จำนวน 4 กลีบ พับกลีบเป็นกระพุ่มวางประกบกับกลีบชั้น 2 กลีบแรกวางให้สับหว่างกับชั้นที่ 2 ลดปลายกลีบให้ต่ำลงมากกว่าปลายกลีบชั้นที่ 2 เล็กน้อย ใช้ด้ายพันและมัดให้แน่นกลีบต่อ ๆ ไปก็ทำเช่นเดียวกัน ควรเว้นระยะห่างระหว่างแต่ละกลีบให้เท่ากันเรียงต่อกัน โดยรอบ มัดให้แน่น จากนั้นก็ตัดปลายด้ายที่เหลือออก แล้วตัดก้านส่วนที่เป็นใบตอง ควรตัดห่างจากรอยด้ายที่มัดไว้ลงมาประมาณ ครึ่งเซนติเมตร

6. การประดิษฐ์มาลัยตุ้มแบบไม่มีลาย

ใช้เป็นส่วนประกอบตกแต่งในงานประดิษฐ์ดอกไม้สดของไทยโดยร้อยใส่ไม้ก้านมะพร้าว ตกแต่งโคนและยอดด้วยดอกกรักเรียงใหญ่ไปเล็กตามลำดับ ใช้ปักตกแต่งพานบายศรีหรือบายศรีต้นให้สวยงามยิ่งขึ้น

7. การประดิษฐ์เย็บแบบรูปทรงกลม

ใช้ประกอบตกแต่งปิดรอยต่อของพวงอุปะกับมาลัยเพื่อให้เกิดความสวยงามและประดับพานบายศรี และตกแต่งบายศรีต้น มีวิธีทำโดยการนำใบตองมาซ้อนกัน 4 ชั้น ตัดเป็นรูปวงกลม แล้วนำกลีบกุหลาบพับจับจีบและเย็บตรงลงไปตามแบบโดยให้ต้นโคนกลีบดอกหันขึ้นทางปลายใบตอง เย็บเข้าด้านในโดยรอบ 3 ชั้น ใส่ในสุดตัดด้วยดอกบานไม่รู้โรย

ฉบับที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลข้อมูลความคิดเห็นรูปแบบบายศรีกับกลุ่มผู้ใช้ มีดังนี้
ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ปราบกฏผลดังนี้

ตาราง 1 แสดงข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
1.1 ชาย	13	17.10
1.2 หญิง	63	82.90
2. อายุ		
2.1 ต่ำกว่า 20 ปี	6	7.90
2.2 21-40 ปี	14	18.40
2.3 41-60 ปี	46	60.50
2.3 61 ปีขึ้นไป	10	13.20
3. ที่อยู่อาศัย		
3.1 ในตำบลนายนม	64	84.20
3.2 นอกตำบลนายนม	12	15.80
4. อาชีพ		
4.1 รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	20	26.30
4.2 บริษัท/ ห้างร้าน/ เอกชน	8	10.50
4.3 ทำไร่/ ทำนา	24	31.60
4.4 ค้าขาย/ ส่วนตัว	6	7.90
4.5 อื่น ๆ นักเรียน นักศึกษา	18	23.70
5. ท่านใช้บายศรี เพื่อประโยชน์อะไรบ้าง		
5.1 การทำขวัญคน	27	35.50
5.2 การทำขวัญข้าว	6	7.90
5.3 การบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์	18	23.70
5.4 พิธีสมโภชพระพุทธรูป	16	21.10
5.5 ตกแต่งรถขบวนพิธีเข้าพรรษา	20	26.30
5.6 บวชนาค	58	76.30
5.7 มงคลสมรส	54	71.10
5.8 อื่น ๆ การทำกระทงลอย	46	60.50

จากตาราง 1 พบว่า ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีดังนี้

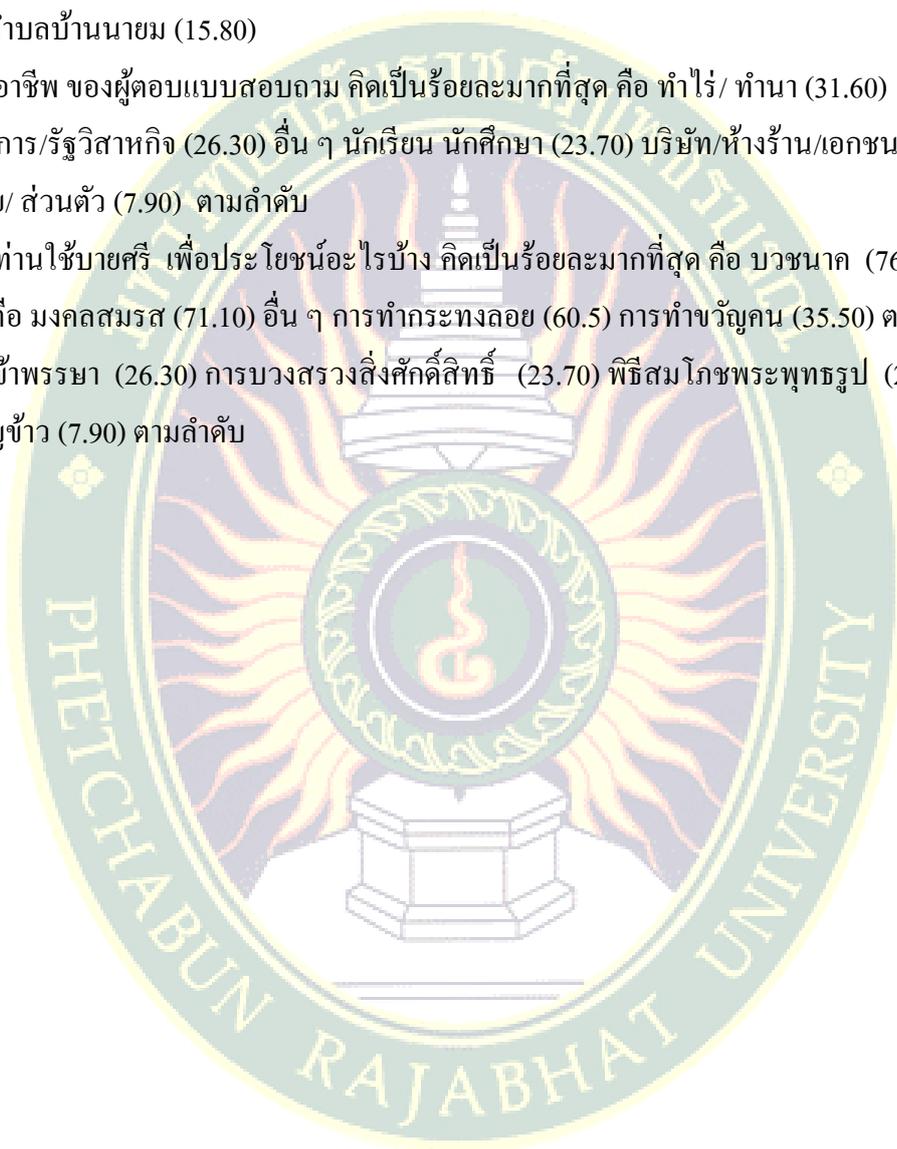
1. เพศ ของผู้ตอบแบบสอบถาม คิดเป็นร้อยละมากที่สุด คือ เพศหญิง(82.90) รองลงมา คือ เพศชาย (17.10)

2. อายุ ของผู้ตอบแบบสอบถาม คิดเป็นร้อยละมากที่สุด คือ 41-60 ปี (60.50) รองลงมา คือ 21-40 ปี (18.40) 61 ปีขึ้นไป (13.20) และ ต่ำกว่า 20 ปี (7.90) ตามลำดับ

3. ที่อยู่อาศัย ของผู้ตอบแบบสอบถาม คิดเป็นร้อยละมากที่สุด คือ ในตำบลบ้านนายม (84.20) และ นอกตำบลบ้านนายม (15.80)

4. อาชีพ ของผู้ตอบแบบสอบถาม คิดเป็นร้อยละมากที่สุด คือ ทำไร่/ ทำนา (31.60) รองลงมา คือ รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ (26.30) อื่น ๆ นักเรียน นักศึกษา (23.70) บริษัท/ห้างร้าน/เอกชน (10.50) และ ค้าขาย/ ส่วนตัว (7.90) ตามลำดับ

5. ท่านใช้ยาหยี เพื่อประโยชน์อะไรบ้าง คิดเป็นร้อยละมากที่สุด คือ บวชนาค (76.30) รองลงมา คือ มงคลสมรส (71.10) อื่น ๆ การทำกระทงลอย (60.5) การทำขวัญคน (35.50) ตกแต่งรถ ขบวนพิธีเข้าพรรษา (26.30) การบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ (23.70) พิธีสมโภชพระพุทธรูป (21.10) และ การทำขวัญข้าว (7.90) ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบบายศรี ของกลุ่มผู้ใช้ ปรากฏผลดังนี้
ตาราง 2 แสดงข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบบายศรี ของกลุ่มผู้ใช้

ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบบายศรี ของกลุ่มผู้ใช้	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ระดับ ความคิดเห็น
1. การฟื้นฟู พัฒนาภูมิปัญญาไทยการทำบายศรีไทย ในท้องถิ่น ตำบลนาทม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์	4.94	0.22	มากที่สุด
2. การพัฒนารูปแบบการทำบายศรีไทยในท้องถิ่น ตำบลนาทม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์	4.69	0.46	มากที่สุด
3. การประดิษฐ์ใบตองเป็นแบบต่าง ๆ	4.55	0.52	มากที่สุด
4. การประดิษฐ์พัท้วบายศรีแบบต่าง ๆ	4.51	0.52	มากที่สุด
5. การประดิษฐ์ตัดและพัท้วแมงดาแบบต่าง ๆ	4.55	0.50	มากที่สุด
6. การประดิษฐ์ร้อยอุบะแบบต่าง ๆ	4.86	0.37	มากที่สุด
7. การประดิษฐ์มัดดอกข่า	4.88	0.32	มากที่สุด
8. การประดิษฐ์มาลัยตุ้มแบบไม่มีลาย	4.68	0.46	มากที่สุด
9. การประดิษฐ์เย็บแบบรูปทรงกลม	4.60	0.59	มากที่สุด
10. ความประณีตสวยงามของบายศรี	4.65	0.47	มากที่สุด
11. ราคาของบายศรีแบบต่าง ๆ	4.26	0.59	มาก
12. ระยะเวลาในการทำบายศรีแบบต่าง ๆ	4.34	0.66	มาก
ค่าเฉลี่ย	4.62	0.47	มากที่สุด

จากตาราง 2 พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบบายศรี ของกลุ่มผู้ใช้ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ
มากที่สุด (4.62) และเมื่อพิจารณาเป็นรายกรณี

กรณีเห็นด้วยมากที่สุด มี 10 ข้อ เรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย มีดังนี้

1. การฟื้นฟู พัฒนาภูมิปัญญาไทยการทำบายศรีไทยในท้องถิ่น ตำบลนาทม อำเภอเมือง จังหวัด
เพชรบูรณ์ มีค่าเฉลี่ย 4.94
2. การประดิษฐ์มัดดอกข่า มีค่าเฉลี่ย 4.88
3. การประดิษฐ์ร้อยอุบะแบบต่าง ๆ มีค่าเฉลี่ย 4.86
4. การพัฒนารูปแบบการทำบายศรีไทยในท้องถิ่น ตำบลนาทม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์
มีค่าเฉลี่ย 4.69

5. การประดิษฐ์มาลัยตุ้มแบบไม่มีสาย มีค่าเฉลี่ย 4.68
 6. ความประณีตสวยงามของบายศรี มีค่าเฉลี่ย 4.65
 7. การประดิษฐ์เขียนแบบรูปทรงกลม มีค่าเฉลี่ย 4.60
 8. การพับประดิษฐ์ใบตองเป็นแบบต่าง ๆ มีค่าเฉลี่ย 4.55
 9. การประดิษฐ์ตัดและพับตัวเมงดาแบบต่าง ๆ มีค่าเฉลี่ย 4.55
 10. การประดิษฐ์พับตัวบายศรีแบบต่าง ๆ มีค่าเฉลี่ย 4.51
- กรณีเห็นด้วยมาก มี 2 ข้อ เรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย มีดังนี้

1. ระยะเวลาในการทำบายศรีแบบต่าง ๆ มีค่าเฉลี่ย 4.34
2. ราคาของบายศรีแบบต่าง ๆ มีค่าเฉลี่ย 4.26

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากข้อเสนอแนะที่ควรปรับปรุงมากที่สุด เกี่ยวกับความคิดเห็นรูปแบบบายศรีกับกลุ่มผู้ใช้ ปรากฏผลดังนี้

ตาราง 3 แสดงข้อมูลความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ควรปรับปรุงมากที่สุด เกี่ยวกับรูปแบบการทำบายศรีไทยในท้องถิ่น ของตำบลนายม จากกลุ่มตัวอย่าง 76 คน ตอบแบบสอบถาม 4 คน คิดเป็นร้อยละ 6.57

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ควรปรับปรุงมากที่สุด	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. ควรกำหนดราคาบายศรีให้ต่ำกว่าเดิม	4	80.00
2. ควรจัดเครือข่ายบริการงานบายศรีไปยังต่างจังหวัด	1	20.00
รวม	5	100.00

จากตาราง 3 พบว่าความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ควรปรับปรุงมากที่สุดเกี่ยวกับรูปแบบการทำบายศรีไทยในท้องถิ่น ของตำบลนายม มีดังนี้

1. ควรกำหนดราคาบายศรีให้ต่ำกว่าเดิม (80.00)
2. ควรจัดเครือข่ายบริการงานบายศรีไปยังต่างจังหวัด (20.00)

4. ฉบับที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความพึงพอใจการจัดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนา
ภูมิปัญญาไทยการทำบายศรีไทยในท้องถิ่น ตำบลนายม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ มีดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ปραกฏผลดังนี้
ตาราง 4 แสดงข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

รายการข้อมูล	ความถี่	ร้อยละ
1. เพศ		
- ชาย	0	0.00
- หญิง	26	100.00
2. อายุ		
- ต่ำกว่า 21 ปี	5	19.20
- 21-30 ปี	1	3.80
- 31-40 ปี	3	11.50
- 41-50 ปี	9	34.60
- 51-60 ปี	6	23.10
- 61 ปีขึ้นไป	2	7.70
3. อาชีพ		
- เกษตรกร	17	65.40
- ค้าขาย	1	3.80
- นักเรียน / นักศึกษา	5	19.20
- อื่น ๆ (โพรครระบุ) แม่บ้าน, รับจ้าง	3	11.50
4. ประสบการณ์ด้านการทำบายศรีไทย		
- ไม่เคยทำ	21	80.80
- เคยทำใช้ในงานพิธีต่าง ๆ	5	19.20
- เคยทำเพื่อจำหน่ายเป็นอาชีพเสริม	0	0.00
- อื่น ๆ (โพรครระบุ)	0	0.00

(ต่อ) ตาราง 4 แสดงข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

รายการข้อมูล	ความถี่	ร้อยละ
5. ท่านใช้บายศรีไทยในท้องถิ่นในงานพิธีใดบ้าง		
- ทำขวัญแรกเกิด	0	0.00
- ทำขวัญเดือน	0	0.00
- ทำขวัญตัดจุก-โกนจุก	2	7.70
- ทำขวัญบวชนคร-บวชนาค	21	80.80
- ทำขวัญบ่าวสาว	17	65.40
- ทำขวัญเมื่อเจ็บป่วย	0	0.00
- ทำขวัญเมื่อหายป่วย	0	0.00
- พิธีสู่ขวัญส่งขวัญ	2	7.70
- พิธีสู่ขวัญรับขวัญ	1	3.80
- พิธีไหว้ครูตามแขนงสาขาต่าง ๆ	6	23.10
- พิธีบวงสรวงเทพยดาอารักษ์	2	7.70
- พิธีสังเวชพระภูมิเจ้าที่	8	30.80
- พิธียกเสาเอก	7	26.90
- พิธีการทำขวัญเรือน	1	3.80
- พิธีทำขวัญในงานฉลองพระพุทธรูป	0	0.00
- ทำขวัญช้างและขวัญกระบือ	0	0.00
- พิธีขวัญนาและขวัญข้าว (แม่โพสพ)	1	3.80
- อื่น ๆ (โปรดระบุ)	0	0.00
6. หลังการฝึกอบรมท่านสามารถเลือกใช้ใบตองเพื่อนำมาประดิษฐ์บายศรีได้เหมาะสมใช่หรือไม่ใช่		
- ใช่	26	100.00
- ไม่ใช่	0	0.00
7. หลังการฝึกอบรมท่านสามารถร้อยอุบะแบบใดได้บ้าง		
- อุบะขาเดียวหรือคั้งคั้ง	26	100.00
- อุบะแขกหรือพวงเต่าร้าง	6	23.10
- อุบะพู่	5	19.20
- อุบะไทยธรรมดา	5	19.20
- อุบะไทยทรงเครื่อง	2	7.70

(ต่อ) ตาราง 4 แสดงข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

รายการข้อมูล	ความถี่	ร้อยละ
8. หลังการฝึกอบรมท่านรู้จักบายศรีแบบใดบ้าง		
- บายศรีใหญ่แบบภาคเหนือ	16	61.50
- บายศรีใหญ่แบบภาคอีสาน	13	50.00
- บายศรีใหญ่แบบภาคกลาง	12	46.20
- บายศรีใหญ่แบบภาคใต้	14	53.80
- บายศรีต้นแบบ 3 ชั้น	14	53.80
- บายศรีต้นแบบ 5 ชั้น	15	57.70
- บายศรีต้นแบบ 7 ชั้น	17	65.40
- บายศรีต้นแบบ 9 ชั้น	23	88.50
- บายศรีประยุกต์แบบดอกไม้	13	50.00
- บายศรีของภาคเหนือ	15	57.70
- บายศรีพญานาคห้าเศียร	22	84.60
- บายศรีของภาคอีสาน	11	42.30
- บายศรีพรมสี่หน้า	21	80.80
9. หลังการฝึกอบรมสามารถทำบายศรีไทยในท้องถิ่นใช้ งานพิธีต่าง ๆ ได้ใช่หรือไม่ใช่		
- ใช่	26	100.00
- ไม่ใช่	0	0.00
10. การฝึกอบรมครั้งนี้ช่วยฟื้นฟูพัฒนาภูมิปัญญาไทยการ ทำบายศรีไทยในท้องถิ่นได้ใช่หรือไม่ใช่		
- ใช่	26	100.00
- ไม่ใช่	0	0.00

จากตาราง 4 พบว่า

1. เพศ ของผู้ตอบแบบสอบถาม คิดเป็นร้อยละมากที่สุด คือ เพศหญิง (100.00)
2. อายุ ของผู้ตอบแบบสอบถาม คิดเป็นร้อยละมากที่สุด คือ 41-50 ปี (34.60) รองลงมา คือ 51-60 ปี (23.10) ต่ำกว่า 20 ปี (19.20) 31-40 ปี (11.50) 61 ปีขึ้นไป (7.70) และ 21-30 ปี (3.80) ตามลำดับ
3. อาชีพ ของผู้ตอบแบบสอบถาม คิดเป็นร้อยละมากที่สุด คือ เกษตรกร (65.40) รองลงมา คือ นักเรียน นักศึกษา (19.20) อื่น ๆ แม่บ้านและรับจ้าง (11.5) และ ค้าขาย (3.80) ตามลำดับ
4. ประสบการณ์ด้านการทำบายศรี คิดเป็นร้อยละมากที่สุด คือ ไม่เคยทำ (80.80) รองลงมา คือ เคยทำใช้ในงานพิธีต่าง ๆ (19.20) ตามลำดับ
5. ท่านใช้บายศรีไทยในท้องถิ่นในงานพิธีใดบ้าง คิดเป็นร้อยละมากที่สุด คือ ทำขวัญบวชนคร-บวชนาค (80.80) รองลงมา คือ ทำขวัญบ่าวสาว (65.40) พิธีสังเวทพระภูมิเจ้าที่ (30.8) พิธียกเสาเอก (26.90) พิธีไหว้ครูตามแขนงสาขาต่าง ๆ (23.10) ทำขวัญตัดจุก-โกนจุก (7.70) พิธีสู่ขวัญส่งขวัญ (7.70) พิธีบวงสรวงเทพยดาอารักษ์ (7.70) พิธีสู่ขวัญรับขวัญ (3.80) พิธีการทำขวัญเรือน (3.80) และ พิธีขวัญนาและขวัญข้าว (แม่โพสพ) (3.80) ตามลำดับ
6. หลังการฝึกอบรมท่านสามารถเลือกใช้ใบตองเพื่อนำมาประดิษฐ์บายศรีได้เหมาะสมใช่หรือไม่ใช่ คิดเป็นร้อยละมากที่สุด คือ ใช่ (100.00)
7. หลังการฝึกอบรมท่านสามารถร้อยอุบะแบบใดได้บ้าง คิดเป็นร้อยละมากที่สุด คือ อุบะขาคเดียวหรือตุ้งตุง (100.00) รองลงมา คือ อุบะแขกหรือพวงตำร้าง (23.10) อุบะพู่ (19.20) อุบะไทยธรรมดา (19.20) และ อุบะไทยทรงเครื่อง (7.70) ตามลำดับ
8. หลังการฝึกอบรมท่านรู้จักบายศรีแบบใดบ้าง คิดเป็นร้อยละมากที่สุด คือ บายศรีต้นแบบ 9 ชั้น (88.50) รองลงมา คือ บายศรีพญานาคห้าเศียร (84.60) บายศรีพรหมสี่หน้า (80.80) บายศรีต้นแบบ 7 ชั้น (65.40) บายศรีใหญ่แบบภาคเหนือ (61.50) บายศรีต้นแบบ 5 ชั้น (57.70) บายศรีของภาคเหนือ (57.70) บายศรีใหญ่แบบภาคใต้ (53.80) บายศรีต้นแบบ 3 ชั้น (53.80) บายศรีใหญ่แบบภาคอีสาน (50.00) บายศรีประยุกต์แบบดอกไม้ (50.00) บายศรีใหญ่แบบภาคกลาง (46.20) และ บายศรีของภาคอีสาน (42.30) ตามลำดับ
9. หลังการฝึกอบรมสามารถทำบายศรีไทยในท้องถิ่นใช้งานพิธีต่าง ๆ ได้ใช่หรือไม่ใช่ คิดเป็นร้อยละมากที่สุด คือ ใช่ (100.00)
10. การฝึกอบรมครั้งนี้ช่วยฟื้นฟูพัฒนาภูมิปัญญาไทยการทำบายศรีไทยในท้องถิ่นได้ใช่หรือไม่ใช่ คิดเป็นร้อยละมากที่สุด คือ ใช่ (100.00)

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความพึงพอใจต่อการจัดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาภูมิปัญญาไทยการทำบายศรีไทยในท้องถิ่น ตำบลนายม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ ปรากฏผลดังนี้

ตาราง 5 แสดงข้อมูลความพึงพอใจต่อการจัดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาภูมิปัญญาไทยการทำบายศรีไทยในท้องถิ่น

รายการ	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความพึงพอใจ
1. ความพึงพอใจต่อการจัดฝึกอบรมการทำบายศรีไทยในท้องถิ่นครั้งนี้	4.88	0.43	มากที่สุด
2. ความพึงพอใจต่อขั้นตอนการจัดฝึกอบรม	4.73	0.53	มากที่สุด
3. ความพึงพอใจต่อเนื้อหาเกี่ยวกับการทำบายศรีไทยในท้องถิ่น	4.61	0.57	มากที่สุด
4. ความพึงพอใจต่อการพัฒนารูปแบบการทำบายศรีไทยในท้องถิ่น	4.50	0.58	มากที่สุด
5. ความพึงพอใจต่อการฝึกปฏิบัติการทำบายศรีไทยในท้องถิ่น	4.69	0.54	มากที่สุด
6. ความพึงพอใจต่อวัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้ในการฝึกอบรม	4.69	0.54	มากที่สุด
7. ความพึงพอใจต่อหนังสือการทำบายศรีไทยในท้องถิ่นที่แจกให้	4.80	0.40	มากที่สุด
8. ความพึงพอใจต่อวิทยากรการฝึกอบรม	4.92	0.27	มากที่สุด
9. ความพึงพอใจต่อสถานที่จัดฝึกอบรม	4.69	0.54	มากที่สุด
10. ความพึงพอใจต่อระยะเวลาการจัดฝึกอบรม	4.53	0.76	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	4.70	0.51	มากที่สุด

จากตาราง 5 พบว่า ความพึงพอใจต่อการจัดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาภูมิปัญญาไทยการทำบายศรีไทยในท้องถิ่น เฉลี่ยอยู่ในระดับ มากที่สุด (4.70) หากพิจารณาเป็นรายกรณี

กรณีความพึงพอใจต่อการจัดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาภูมิปัญญาไทยการทำบายศรีไทยในท้องถิ่น ค่าเฉลี่ยมากที่สุด จำนวน 10 ข้อ เรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปหาค่าเฉลี่ยน้อย มีดังนี้

1. ความพึงพอใจต่อวิทยากรการฝึกอบรม มีค่าเฉลี่ย 4.92
2. ความพึงพอใจต่อการจัดฝึกอบรมการทำบายศรีไทยในท้องถิ่นครั้งนี้ มีค่าเฉลี่ย 4.88
3. ความพึงพอใจต่อหนังสือการทำบายศรีไทยในท้องถิ่นที่แจกให้ มีค่าเฉลี่ย 4.80

4. ความพึงพอใจต่อขั้นตอนการจัดฝึกอบรม มีค่าเฉลี่ย 4.73
5. ความพึงพอใจต่อการฝึกปฏิบัติทำบายศรีไทยในท้องถิ่น มีค่าเฉลี่ย 4.69
6. ความพึงพอใจต่อวัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้ในการฝึกอบรม มีค่าเฉลี่ย 4.69
7. ความพึงพอใจต่อสถานที่จัดฝึกอบรม มีค่าเฉลี่ย 4.69
8. ความพึงพอใจต่อเนื้อหาเกี่ยวกับการทำบายศรีไทยในท้องถิ่น มีค่าเฉลี่ย 4.61
9. ความพึงพอใจต่อระยะเวลาการจัดฝึกอบรม มีค่าเฉลี่ย 4.53
10. ความพึงพอใจต่อการพัฒนารูปแบบการทำบายศรีไทยในท้องถิ่น มีค่าเฉลี่ย 4.50

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับการจัดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาภูมิปัญญาไทยการทำบายศรีไทยในท้องถิ่น ตำบลนายม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ ปรากฏผลดังนี้

ตาราง 6 แสดงข้อมูลข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับการจัดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาภูมิปัญญาไทยการทำบายศรีไทยในท้องถิ่น ตำบลนายม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ จากกลุ่มตัวอย่าง 26 คน ตอบแบบสอบถาม 5 คน คิดเป็นร้อยละ 19.23

ข้อเสนอแนะ	ความถี่	ร้อยละ
1. ควรจัดโครงการนี้อีก	3	60.00
2. ควรเพิ่มเวลาการฝึกอบรม	1	20.00
3. ควรจัดหาเอกสารภาพสีมาให้เพิ่ม	1	20.00
รวม	5	100.00

จากตาราง 6 พบว่าความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาภูมิปัญญาไทยการทำบายศรีไทยในท้องถิ่น ตำบลนายม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ มีดังนี้

1. ควรจัดโครงการนี้อีก (60.00)
2. ควรเพิ่มเวลาการฝึกอบรม (20.00)
3. ควรจัดหาเอกสารภาพสีมาให้เพิ่ม (20.00)

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนาโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) เพื่อฟื้นฟูการทำบายศรีไทยในท้องถิ่น และพัฒนารูปแบบการทำบายศรีไทยในท้องถิ่น ตำบลนายม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อฟื้นฟูการทำบายศรีไทยในท้องถิ่น
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการทำบายศรีไทยในท้องถิ่น

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. กลุ่มผู้สร้างสรรค์งานศิลปะประดิษฐ์การทำบายศรีไทยในท้องถิ่น ของตำบลนายมอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 25 คน มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประเภท ลักษณะการใช้งาน และขั้นตอนการทำบายศรีไทย
2. กลุ่มผู้สร้างสรรค์งานศิลปะประดิษฐ์การทำบายศรีไทยในท้องถิ่น ของตำบลนายมอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ สามารถทำบายศรีในเชิงพาณิชย์ได้
3. มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ได้มีส่วนร่วมในการร่วมคิดร่วมทำและสนับสนุนสร้างสรรค์งานศิลปะประดิษฐ์การทำบายศรีไทยในท้องถิ่นเชิงอนุรักษ์ ก่อให้เกิดความสัมพันธที่ดีระหว่างมหาวิทยาลัยกับชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อการฟื้นฟูพัฒนาภูมิปัญญาไทยการทำบายศรีไทยในท้องถิ่น ตำบลบ้านนายม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ มีดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ กลุ่มผู้สร้างสรรค์งานศิลปะประดิษฐ์การทำบายศรีไทยในท้องถิ่น ของตำบลนายม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 40 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มผู้สร้างสรรค์งานศิลปะประดิษฐ์การทำบายศรีไทยในท้องถิ่น ของตำบลนายม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ ที่มีความพร้อม จำนวน 25 คน

2. ขั้นตอนการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนาโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) และการสาธิตโดยใช้ความร่วมมือระหว่างชุมชนกลุ่มผู้สร้างสรรคงานศิลปะประดิษฐ์การทำบายศรีไทยในท้องถิ่นเชิงอนุรักษ์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยมีลำดับขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

1. สำรวจพื้นที่เพื่อศึกษาการทำบายศรีต้นแบบและศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการ ได้แก่ พัฒนาชุมชน

และ องค์การบริหารส่วนตำบล พร้อมสัมภาษณ์ผู้ใหญบ้านและประชาชนกลุ่มผู้สร้างสรรคงานศิลปะประดิษฐ์การทำบายศรีไทยในท้องถิ่นตำบลนายม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อสำรวจข้อมูลเบื้องต้น

3. ประชุมผู้วิจัย และผู้ร่วมงานวิจัย วางแผนดำเนินงานวิจัย เตรียมจัดเวทีประชาคม

4. จัดเวทีประชาคมเพื่อประมวลปัญหาและความต้องการในการพัฒนาวัตถุดิบ

กระบวนการผลิตให้ได้คุณภาพมาตรฐาน ใช้เทคนิค Swot และ Mind Map และกำหนดรูปแบบจัดตั้งกลุ่ม เลือกผู้นำและคณะกรรมการ

5. นำการทำบายศรีต้นแบบมาพัฒนาสร้างสรรค์ชิ้นงานบายศรีประเภทต่าง ๆ ในเชิงอนุรักษ์ และวางแผนพัฒนา เพื่อการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ

6. จัดเวทีประชาคมกำหนดรูปแบบ การพัฒนาสร้างสรรค์ชิ้นงานบายศรีประเภทต่าง ๆ ในท้องถิ่นเชิงอนุรักษ์ โดยจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาสร้างสรรค์ชิ้นงานบายศรีประเภทต่าง ๆ ในท้องถิ่นเชิงอนุรักษ์ และสร้างกลยุทธ์ในเชิงพาณิชย์

7. ประเมินผลการวิจัยโดยความร่วมมือของกลุ่มผู้สร้างสรรคงานศิลปะประดิษฐ์ การทำบายศรีไทยในท้องถิ่นและชุมชนที่เกี่ยวข้องและหาแนวทางปรับปรุงคุณภาพมาตรฐานให้ดียิ่ง ยิ่งยืนต่อไป

8. สรุปผลการวิจัย

9. รายงานผลการดำเนินงานการวิจัยพร้อมจัดพิมพ์เป็นรูปเล่ม และเผยแพร่

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล คณะผู้วิจัยจัดเก็บข้อมูลด้วยตนเอง ดังนี้

1. ศึกษา สัมภาษณ์ และทำประชาคม เกี่ยวกับจุดแข็ง จุดอ่อนของ กลุ่มผู้สร้างสรรคงานศิลปะประดิษฐ์การทำบายศรีไทยในท้องถิ่น ของตำบลนายม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์

2. จัดเก็บจัดเก็บจำนวนรูปแบบการทำบายศรีไทยในท้องถิ่น ของตำบลนายม ก่อนการพัฒนา และหลังการพัฒนา ด้วยการจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนารูปแบบการทำบายศรีไทยในท้องถิ่น

3. สอบถามความคิดเห็นรูปแบบบายศรีกับกลุ่มผู้ใช้

4. สอบถามความพึงพอใจการจัดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อ พัฒนาภูมิปัญญาไทยการทำบายศรีไทยในท้องถิ่น ตำบลนายม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์

4. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มี 4 ฉบับ ดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์ในการจัดทำประชาคม เกี่ยวกับจุดแข็ง จุดอ่อนของ กลุ่มผู้สร้างสรรคงาน ศิลปะประดิษฐ์การทำบายศรีไทยในท้องถิ่น ของตำบลนายม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์
2. แบบบันทึกจัดเก็บจำนวนรูปแบบ การทำบายศรีไทยในท้องถิ่น ของตำบลนายม ก่อนการพัฒนาและหลังการพัฒนา
3. แบบสอบถามความคิดเห็นรูปแบบบายศรีกับกลุ่มผู้ใช้
4. แบบสอบถามความพึงพอใจการจัดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาภูมิปัญญาไทย การทำบายศรีไทยในท้องถิ่น ตำบลนายม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์

สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล นำมาสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. การฟื้นฟูการทำบายศรีไทยในท้องถิ่น คณะผู้วิจัยได้ศึกษา สัมภาษณ์ และทำประชาคม เกี่ยวกับจุดแข็งจุดอ่อนของกลุ่มผู้สร้างสรรคงานศิลปะประดิษฐ์การทำบายศรีไทยในท้องถิ่น ของตำบลนายม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่ามีการทำบายศรีไทยในท้องถิ่นใช้ในงานพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น การทำขวัญคน การทำขวัญข้าว การบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ พิธีสมโภชพระพุทธรูป ตกแต่งรถขบวน พิธีเข้าพรรษา บวชนาค มงคลสมรส บายศรีต่างๆ นี้จำเป็นต้องใช้อย่างต่อเนื่อง และตลอดทุกฤดูกาล แต่กลุ่มผู้สร้างสรรคงานการทำบายศรีในท้องถิ่นมีจำนวนน้อยลง เพราะไม่มีการสืบทอดการทำบายศรี จากคนรุ่นเก่าให้คนรุ่นใหม่ และขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ ในการสืบทอดภูมิปัญญาการทำบายศรีไทย ทั้ง ๆ ที่มีวัสดุใบตองในท้องถิ่นมากมาย จึงนำมาสู่การฟื้นฟูและพัฒนารูปแบบการทำบายศรีไทยในท้องถิ่น โดยคณะผู้วิจัยจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการให้กลุ่มผู้สร้างสรรคงานศิลปะประดิษฐ์การทำบายศรีไทยในท้องถิ่น และให้เยาวชนคนรุ่นใหม่ที่น่าสนใจของตำบลนายม เข้าร่วมโครงการ ผลการจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ มีผู้เข้าร่วมฝึกอบรมจำนวน 26 คน ซึ่งเกินเป้าหมายจำนวน 1 คน และมีเยาวชนอายุต่ำกว่า 20 ปี เข้าร่วมจำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 19.20

2. การพัฒนารูปแบบการทำบายศรีไทยในท้องถิ่น สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

- 2.1 รูปแบบการทำบายศรีของบ้านนายมก่อนการพัฒนา หรือการทำบายศรีของบ้านนายม แต่เดิมมีจำนวน 3 รูปแบบ คือ จะประดิษฐ์เป็นบายศรี 5 ชั้น 7 ชั้น และบายศรีสู่ขวัญตกแต่งลงพานที่หาได้ มีการมัดใบตองเป็นรูปกรวยแหลม เย็บเรียงลำดัดบประกอบตัวพาน โดยตกแต่งเป็นชั้น ๆ เพิ่มสีสันของตัวพานบายศรีด้วยดอกดาวเรือง และดอกกุหลาบที่ปักเป็นก้านตามชอบ ในส่วนของบายศรีต้นก็จะพับใบตองเป็นรูปสามเหลี่ยมซ้อนกันปะเรียงแถวโดยรอบ 5-7 ชั้น ตามลำดัด และใช้ดอกดาวเรืองเป็นตัวคาดปิดรอยตัดของขอบใบตอง โดยใช้แกนต้นกล้วยเป็นหลัก ป้องกันการล้มด้วย เสามาไม้ไผ่ 4 ต้น ยึดติดกับต้นกล้วย ใช้ดอกกรักพลาสติกร้อยเป็นตาข่ายปิดรอยนอกของโครงไม้ไผ่อีกชั้นหนึ่ง ส่วนโคน

ต้นกล้วยจะปลงในขณะที่เป็นพาน ถาด หรือ อ่างรองเท่าที่หาได้ และใส่ข้าวเปลือก ข้าวสาร หรือทราย อย่างใดอย่างหนึ่ง

2.2 รูปแบบการทำบายศรีของบ้านนายนก่อนการพัฒนา และการทำบายศรีของบ้านนายนหลังการจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการการทำบายศรีไทยในท้องถิ่น มีจำนวนรูปแบบเพิ่มขึ้น โดยมีการพัฒนา รูปแบบต่าง ๆ ดังนี้

2.2.1. การพับประดิษฐ์ใบตองเป็นแบบต่าง ๆ ดังนี้ 1. กลีบกุหลาบครึ่งกลีบ 2. กลีบกุหลาบ 3. กลีบบัวหลวง 4. กลีบบัวตัดตบงข 5. กลีบห้วนก หัวขวานหรือคอม้า 6. กลีบห้วนกคอกหยัก 7. กลีบห้วนกปลายเปีย 8. กลีบกุหลาบแปลง 9. กลีบบัวกระดิ่ง 10. กลีบหน้านาค 11. กลีบหน้าช้าง 12. กลีบหน้านาคแบบเชิงใหม่ 13. กลีบบัวสาย 14. กลีบเล็บครุฑ 15. กลีบรักเร่ 16. กลีบบัวตัดบุษย์ 17. กลีบบัวตัดบรรณ 18. กลีบหมากเบ็ง 19. กลีบพื้นปลา 20. กลีบเม็ดมะยมหรือกลีบดอกกรัก 21. กลีบราชพฤกษ์ 22. กลีบเล็บมือนาง 23. กลีบเบญจมาศ 24. กลีบบานชื่น 25. กลีบแวมยุราเล็ก 26. กลีบกาหลง 27. กลีบแวมยุราใหญ่ 28. กลีบกาหลงซ้อน 29. กลีบขงโค 30. กลีบรักเร่ซ้อน 31. กลีบผกา 32. กลีบกลีบผกาซ้อน 33. กลีบกุหลาบกุฟิงค์ 34. กลีบนิ้วมือนาง 35. กลีบหางหงส์ 36. กลีบหมากเบ็งแปลง 37. กลีบหงอนไก่ 38. กลีบผีเสื้อ 39. กลีบบัวทิพย์ 40. กลีบหมากแตง 41. กลีบหมากประดับ และ 42. กลีบหูกระต่าย

2.2.2. การประดิษฐ์พับตัวบายศรีแบบต่าง ๆ ดังนี้ 1. ตัวบายศรีหน้าช้าง 2. ตัวบายศรีหน้า นาคแบบภาคกลาง 3. ตัวบายศรีหน้า นาคแบบภาคเหนือ 4. ตัวบายศรีหน้า นาคแบบภาคอีสาน 5. ตัวบายศรีพรหมอย่างเรียบ 6. ตัวบายศรีพรหมประดับด้วยกลีบกุหลาบ 7. ตัวบายศรีพรหมประดับ ด้วยกลีบหูกระต่ายและกลีบบายศรีติดข้างสะโพก 8. ตัวบายศรีพรหมประดับด้วยกลีบหูกระต่ายสี่แถว 9. ตัวบายศรีพรหมประดับด้วยกลีบบานชื่น 10. ตัวบายศรีหยวกกล้วย และ 11. ตัวบายศรีแวมยุรา

2.2.3. การประดิษฐ์ตัดและพับตัวแมงดาแบบต่าง ๆ ดังนี้ แมงดาแบบที่ 1 ถึง แมงดาแบบที่ 9

2.2.4. การประดิษฐ์ร้อยอุบะแบบต่าง ๆ ดังนี้ 1. อุบะเดี่ยว หรือตุ้ตึง 2. อุบะแขก หรือ พวงเต่าร้าง หรือพวงเต่าร้าง 3. อุบะพู่ 4. อุบะไทยธรรมดา 5. อุบะไทยทรงเครื่อง 6. อุบะแตรหรือ อุบะสร้อยสน

2.2.5. การประดิษฐ์มัดดอกฟ้า

2.2.6. การประดิษฐ์มัลย์คุ่มแบบไม่มีลาย

2.2.7. การประดิษฐ์เข็บแบบรูปทรงกลม

จากการพัฒนาทำให้ได้รูปแบบการพับประดิษฐ์ใบตองเป็นรูปแบบใหม่หลากหลายรูปแบบ การประดิษฐ์ตกแต่งดอกไม้สดให้สวยงาม เน้นใบตองให้ดูเด่นชัด เพิ่มดอกไม้ให้ดูสวยงาม เป็นที่สะดุดตาติดตามใจผู้พบเห็นและผู้มาร่วมงานนั้น ๆ เป็นการสร้างสรรค์ เห็นคุณค่าของงานประเพณีและวัฒนธรรมไทยที่ดั้งเดิมและสมควรอนุรักษ์ให้ยั่งยืนตลอดไป

นอกจากนี้ยังแนะนำให้ผู้สร้างสรรค์งานศิลปะประดิษฐ์การทำบายศรีไทยในท้องถิ่นบ้านนาหมเปรียบเทียบกับรูปแบบบายศรีต่าง ๆ จากของทุกภาคในประเทศไทยนำมาเปรียบเทียบกับบายศรีท้องถิ่นของตำบลนาหมมาประยุกต์การประดิษฐ์บายศรีให้เหมาะสมกับท้องถิ่น โดยดำรงเอกลักษณ์ของตัวรูปทรงบายศรีดั้งเดิมไว้ เพื่อการฟื้นฟูพัฒนาภูมิปัญญาไทยการทำบายศรีไทยในท้องถิ่น ตำบลนาหมอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์สืบต่อไป

2.3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบบายศรี ของ กลุ่มผู้ใช้ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ มากที่สุด (4.62) ประกอบด้วย การฟื้นฟูพัฒนาภูมิปัญญาไทยการทำบายศรีไทยในท้องถิ่น ตำบลนาหม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ (4.94) การประดิษฐ์มัดดอกข่า (4.88) การประดิษฐ์ร้อยอุบะแบบต่าง ๆ (4.86) การพัฒนารูปแบบการทำบายศรีไทยในท้องถิ่น ตำบลนาหม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ (4.69) การประดิษฐ์มาลัยคุ่มแบบไม่มีลาย (4.68) ความประณีตสวยงามของบายศรี (4.65) การประดิษฐ์เขียนแบบรูปทรงกลม (4.60) การพับประดิษฐ์ใบตองเป็นแบบต่าง ๆ (4.55) การประดิษฐ์ตัดและพับตัวเมงดาแบบต่าง ๆ (4.55) และ การประดิษฐ์พับตัวบายศรีแบบต่าง ๆ (4.51)

2.4 ความพึงพอใจต่อการจัดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อเพื่อ พัฒนาภูมิปัญญาไทยการทำบายศรีไทยในท้องถิ่น เฉลี่ยอยู่ในระดับ มากที่สุด (4.70) ประกอบด้วย ความพึงพอใจต่อวิทยากรการฝึกอบรม (4.9) ความพึงพอใจต่อการจัดฝึกอบรม การทำบายศรีไทยในท้องถิ่นครั้งนี้ (4.88) ความพึงพอใจต่อหนังสือการทำบายศรีไทยในท้องถิ่นที่แจกให้ (4.80) ความพึงพอใจต่อขั้นตอนการจัดฝึกอบรม (4.73) ความพึงพอใจต่อการฝึกปฏิบัติทำ บายศรีไทยในท้องถิ่น (4.69) ความพึงพอใจต่อวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการฝึกอบรม (4.69) ความพึงพอใจต่อสถานที่จัดฝึกอบรม (4.69) ความพึงพอใจต่อเนื้อหาเกี่ยวกับการทำ บายศรีไทยในท้องถิ่น (4.61) ความพึงพอใจต่อระยะเวลาการจัดฝึกอบรม (4.53) และความพึงพอใจต่อการพัฒนารูปแบบการทำบายศรีไทยในท้องถิ่น (4.50)

อภิปรายผล

1. การฟื้นฟูการทำบายศรีไทยในท้องถิ่น ด้วยการจัดทำประชามเกี่ยวกับจุดแข็งจุดอ่อนของกลุ่มผู้สร้างสรรค์งานศิลปะประดิษฐ์ การทำบายศรีไทยในท้องถิ่น ของตำบลนาหม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ นำมาสู่การ ฟื้นฟูและพัฒนารูปแบบการทำบายศรีไทยในท้องถิ่น สอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนทำให้ประชาชน ได้พัฒนาขีดความสามารถตน ในการจัดการและควบคุมการกระจายทรัพยากรและปัจจัยทางการผลิตที่มีอยู่ในสังคม เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจ และสังคมตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรี ในฐานะสมาชิกของสังคม การมีส่วนร่วมนี้ประชาชนจะได้พัฒนาการรับรู้ และมีภูมิปัญญา (ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์ : 2527) และการพัฒนาชุมชนที่จะประสบผลสำเร็จได้นั้น ต้องยึดหลักการให้ประชาชนในท้องถิ่นทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการของการพัฒนา (ธวัช มกรพงศ์ : 2531) และ รัฐควรให้การส่งเสริมชักนำสนับสนุนและสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชน (ไพรัตน์ เดชะรินทร์ : 2527) และกระบวนการมีส่วนร่วมของ

ประชาชน จะต้องสอดคล้องกับชีวิต ความจำเป็น ความต้องการและวัฒนธรรมของชาวบ้านส่วนใหญ่ ในชุมชน (วิรัช วิรัชนิภาวรรณ : 2530) มีผู้เข้าร่วมฝึกอบรมเกินเป้าหมาย และมีเยาวชนอายุต่ำกว่า 20 ปี เข้าร่วมฝึกอบรม มีผลทำให้ การฟื้นฟูการทำบายศรีไทยในท้องถิ่นมีจำนวนผู้สืบสานที่จะช่วยฟื้นฟู การทำบายศรีไทยในท้องถิ่นต่อเนื่องเพิ่มขึ้น

2. การจัดฝึกอบรมพัฒนารูปแบบการทำบายศรีไทยในท้องถิ่น สอดคล้องกับชุมชนต้องการให้ จัดอบรมด้านฝีมือและการออกแบบ (ธงชัย จันทร์รุ่งเรือง : 2539) และเพื่อให้ชุมชนได้รับการ ประสานงาน แนะนำการพัฒนาที่ช่วยทำให้ความเป็นอยู่ของประชาชนดีขึ้น (ธงชัย จันทร์รุ่งเรือง : 2541) ผลจากการพัฒนา การจัดฝึกอบรม พัฒนารูปแบบการทำบายศรีไทยในท้องถิ่น มีจำนวนรูปแบบ เพิ่มขึ้น ทำให้ได้รูปแบบการพับประดิษฐ์ใบตองเป็นรูปแบบใหม่หลากหลายรูปแบบ การประดิษฐ์ ตกแต่งดอกไม้สดให้สวยงาม เน้นใบตองให้ดูเด่นชัด เพิ่มดอกไม้ให้ดูสวยงาม เป็นที่สะดุดตาติดตาติด ใจผู้พบเห็นและผู้มาร่วมงานนั้น ๆ เป็นการสร้างสรรค์ เห็นคุณค่าของงานประเพณีและวัฒนธรรมไทย ที่ดีงาม สมควรอนุรักษ์ให้ยั่งยืนตลอดไป ซึ่งทำให้กลุ่มผู้ใช้มีความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบ การทำบายศรี ไทยในท้องถิ่น อยู่ในระดับมากที่สุด และ ผู้เข้าฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อเพื่อ พัฒนาภูมิปัญญาไทยการ ทำบายศรีไทยในท้องถิ่นมีความพึงพอใจต่อการจัดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ มากที่สุดด้วย มีผลทำให้ การพัฒนารูปแบบการทำบายศรีไทยในท้องถิ่น สามารถทำได้ง่ายขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 กลุ่มผู้ใช้ได้ให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ควรปรับปรุงมากที่สุดเกี่ยวกับรูปแบบ การทำบายศรีไทยในท้องถิ่น ของตำบลนายม คือ ควรกำหนดราคาบายศรีให้ต่ำกว่าเดิม และควรจัด เครื่องอำนวยความสะดวกบายศรีไปยังต่างจังหวัด

1.2 กลุ่มผู้รับการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ ได้ให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ การจัดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาภูมิปัญญาไทยการทำบายศรีไทยในท้องถิ่น ตำบลนายม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ คือ ควรจัดโครงการนี้อีก ควรเพิ่มเวลาการฝึกอบรม และ ควรจัดหา เอกสารภาพสีมาให้เพิ่ม

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการวิจัยในครั้งต่อไปในเรื่อง การวิจัยการฟื้นฟู พัฒนาภูมิปัญญาไทยการทำบายศรีไทย ในท้องถิ่นของกลุ่มผู้สูงอายุ ตำบลสะเตียง อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์

บรรณานุกรม

- กรมการพัฒนาชุมชน. (2541). **เครือข่ายสินค้าผลิตภัณฑ์ กลุ่มอาชีพในงานพัฒนาชุมชน**.
 กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรมการพัฒนาชุมชน. กระทรวงมหาดไทย.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2540). **แผนแม่บทการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศ**. ม.ป.ท.,
 คณะอำนาจการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติ (กอ. นตผ.). (2546). **ภูมิปัญญาไทยในตำบล**.
 คณะกรรมการอำนาจการงานพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชนบท (พชช.) (2544).
- รายงานคุณภาพชีวิตของคนไทย**. กรุงเทพฯ : หจก. เพิ่มเสริมกิจ.
 คณะอำนาจการโครงการ OTOP Product Champion. (2546). **คู่มือ การคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบล
 หนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อาสารักษาดินแดนกรมการปกครอง.
 จอมขวัญ สุวรรณรักษ์. (2545). **การแกะสลักผัก ผลไม้ และงานใบตอง**. สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล.
 จักรพันธ์ รูปงาม. (2551). **กระทงลอยวิจิตร**. กรุงเทพฯ : บริษัทบอสส์การพิมพ์ จำกัด.
 จันทนา สุวรรณมาลี. (2529). **มาลัย**. กรุงเทพฯ : โอ.เอส.พรีนติ้ง เฮ้าส์.
 ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์. (2527). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา**. กรุงเทพฯ : ศูนย์ศึกษา
 นโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ธงชัย จันทร์รุ่งเรือง. (2539). **รายงานการวิจัย เรื่อง การศึกษาศิลปพื้นบ้านของ
 จังหวัดเพชรบูรณ์**. เพชรบูรณ์ : สำนักวิจัยและบริการวิชาการ
 สถาบันราชภัฏเพชรบูรณ์.
 _____ . (2541). **รายงานการวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาท้องถิ่นของ
 ประชาชนในจังหวัดเพชรบูรณ์**. เพชรบูรณ์ : สำนักวิจัยและบริการวิชาการ
 สถาบันราชภัฏเพชรบูรณ์.
- ธวัช มกรพงศ์. (2531). **แนวคิดบางประการเกี่ยวกับพัฒนาชนบทไทย**. กรุงเทพฯ :
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. (2527). **กลวิธี แนวทาง วิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน
 ในการพัฒนาชุมชน ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา**. กรุงเทพฯ :
 ศูนย์การศึกษานโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ไพรัตน์ เดชะรินทร์. (2527). **นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการมีส่วนร่วมของ
 ประชาชนในการพัฒนา**. กรุงเทพฯ : ศูนย์การศึกษานโยบายสาธารณสุข
 มหาวิทยาลัยมหิดล.
- มณีรัตน์ จันทนะพะลิน. (2525). **งานใบตอง**. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยครูสวนดุสิต.
- วัชรระ จุมปูนาง. (2551). **งานประดิษฐ์กระทงลอยจากผ้า**. กรุงเทพฯ : บริษัทวาดศิลป์ จำกัด.

- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2530). **ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญของการพัฒนาชุมชน : ประชาชน
ข้าราชการ และผู้นำรัฐบาล.** กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- ศรธรรม ดิรรอด. (2551). **การทำบายศรี.** กรุงเทพฯ : บริษัทวาดศิลป์ จำกัด : พิมพ์ ครั้งที่ 3.
_____ . (2550). **มาลัยดอกไม้สด.** กรุงเทพฯ : บริษัทวาดศิลป์ จำกัด : พิมพ์ ครั้งที่ 2.
_____ . (2550). **งานประดิษฐ์บายศรีจากผ้า.** กรุงเทพฯ : บริษัทวาดศิลป์ จำกัด : พิมพ์ ครั้งที่ 2.
- ศักรินทร์ หงส์รัตนาวรกิจ. (2550). **บายศรีปากชาม.** กรุงเทพฯ : บริษัทวาดศิลป์ จำกัด.
- สุพัสดา ศรีอุดร. (2551). **บายศรีดอกไม้เครื่องสด.** กรุงเทพฯ : บริษัทวาดศิลป์ จำกัด.
- อนงค์พรรณ หัตถมาศ. (2549). **การศึกษาความต้องการสร้างอาชีพเสริม เพื่อเป็นแนวทางในการสร้าง
อาชีพหลักของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ในจังหวัดเพชรบูรณ์.** มหาวิทยาลัยราชภัฏ
เพชรบูรณ์.
_____ . (2550). **งานเย็บ ปัก ถัก ร้อย.** มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.
- อุมาวดี ทรัพย์สิน. (2551). **บายศรีเครื่องบูชาชั้นสูง.** กรุงเทพฯ : บริษัทวาดศิลป์ จำกัด.
- Chapin, F.S. (1977). **Social participation and Social Intelligence, Handbook of Research Design
and Social Measurement.** New York : Longman.
- Whang, In-Joung. **Management of Rural Change in Korea : The Saemaul Undong.**
Seoul : Seoul National University Press, 1981.

ภาคผนวก

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ฉบับที่ 1

แบบสัมภาษณ์ในการจัดทำประชาคม เกี่ยวกับจุดแข็ง จุดอ่อนของกลุ่มผู้สร้างสรรค้งานศิลปะ
ประดิษฐ์การทำบายศรีไทยในท้องถิ่น ของตำบลนายม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์

1. ความเป็นมาของหมู่บ้านก่อนการรวมกลุ่ม
 - 1.1 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน
 - 1.2 ประเพณีดั้งเดิม
 - 1.3 ภูมิปัญญาท้องถิ่น
2. ปัจจัยเกื้อหนุนที่ส่งเสริมการทำบายศรี
 - 2.1 วัตถุประสงค์
 - 2.2 อาชีพดั้งเดิมที่เอื้อต่อการทำบายศรี
3. วิธีและกระบวนการผลิตบายศรี
 - 3.1 การออกแบบบายศรี
 - 3.2 ลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์
 - 3.3 การจำหน่าย
4. ปฏิทินกิจกรรมการประกอบอาชีพของชาวบ้านตลอดปี
 - 4.1 มกราคม
 - 4.2 กุมภาพันธ์
 - 4.3 มีนาคม
 - 4.4 เมษายน
 - 4.5 พฤษภาคม
 - 4.6 มิถุนายน
 - 4.7 กรกฎาคม
 - 4.8 สิงหาคม
 - 4.9 กันยายน
 - 4.10 ตุลาคม
 - 4.11 พฤศจิกายน
 - 4.12 ธันวาคม
5. ศักยภาพของกลุ่มทำบายศรี
 - 5.1 จุดอ่อน
 - 5.2 จุดแข็ง
 - 5.3 โอกาส
 - 5.4 อุปสรรค

ฉบับที่ 2

แบบบันทึกจัดเก็บจำนวนรูปแบบการทำบายศรีไทยในท้องถิ่น ของตำบลนายม
ก่อนการพัฒนาและหลังการพัฒนา

1. การทำบายศรีของบ้านนายมก่อนการพัฒนา หรือ การทำบายศรีของบ้านนายมแต่เดิม
2. การทำบายศรีของบ้านนายมหลังการพัฒนา หรือ หลังการจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ

ฉบับที่ 3

แบบสอบถาม

ความคิดเห็นรูปแบบยาตรีของตำบลนายม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง หรือช่อง หรือเติมคำในช่อง.....ที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด เพื่อนำเป็นข้อมูลพื้นฐานในการจัดทำโครงการต่อไป

ก. ข้อมูลโดยทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ

ชาย

หญิง

2. อายุ

ต่ำกว่า 20 ปี

21-40 ปี

41-60 ปี

61 ปีขึ้นไป

3. ที่อยู่อาศัย

ในตำบลนายม

นอกตำบลนายม

4. อาชีพ

รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ

บริษัท/ห้างร้าน/เอกชน

ทำไร่/ทำนา

ค้าขาย/ส่วนตัว

อื่น ๆ นักเรียน นักศึกษา

5. ท่านใช้ยาตรี เพื่อประโยชน์อะไรบ้าง

การทำขวัญคน

การทำขวัญข้าว

การบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์

พิธีสมโภชพระพุทธรูป

ตกแต่งรถขบวนพิธีเข้าพรรษา

บวชนาค

มงคลสมรส

อื่น ๆ การทำกระทงลอย

ข. ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบบายศรี ของกลุ่มผู้ใช้

โดยมีระดับความคิดเห็น 5=มากที่สุด, 4=มาก, 3=ปานกลาง, 2=น้อย, 1=น้อยที่สุด

รายการ	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
1. การฟื้นฟู พัฒนาภูมิปัญญาไทยการทำบายศรีไทย ในท้องถิ่น ตำบลนาขม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์	☐				
2. การพัฒนารูปแบบการทำบายศรีไทยในท้องถิ่น ตำบลนาขม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์	☐				
3. การประดิษฐ์ใบตองเป็นแบบต่าง ๆ	☐				
4. การประดิษฐ์พัท้วบายศรีแบบต่าง ๆ	☐				
5. การประดิษฐ์ตัดและพัท้วแมงดาแบบต่าง ๆ	☐				
6. การประดิษฐ์ร้อยอุบะแบบต่าง ๆ	☐				
7. การประดิษฐ์มัดดอกข่า	☐				
8. การประดิษฐ์มาลัยตุ้มแบบไม่มีลาย	☐				
9. การประดิษฐ์เย็บแบบรูปทรงกลม	☐				
10. ความประณีตสวยงามของบายศรี	☐				
11. ราคาของบายศรีแบบต่าง ๆ	☐				
12. ระยะเวลาในการทำบายศรีแบบต่าง ๆ	☐				

ค. ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

.....

.....

.....

ขอขอบคุณที่ตอบแบบสอบถาม

ฉบับที่ 4

แบบสอบถาม

การฟื้นฟูพัฒนาภูมิปัญญาไทยการทำบายศรีไทยในท้องถิ่นตำบลบ้านนาทม อำเภอมือง จังหวัดเพชรบูรณ์
ณ ศูนย์เรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงบ้านฟากห้วย ตำบลนาทม อำเภอมือง จังหวัดเพชรบูรณ์

.....

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ○ หรือช่อง □ หรือเติมคำในช่อง.....ที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด เพื่อนำเป็นข้อมูลพื้นฐานในการจัดทำโครงการต่อไป

ก. ข้อมูลโดยทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ

ชาย หญิง

2. อายุ

ต่ำกว่า 20 ปี 21-30 ปี 31-40 ปี
 41-50 ปี 51-60 ปี 61 ปีขึ้นไป

3. อาชีพ

เกษตรกร ค้าขาย นักเรียน / นักศึกษา
 อื่น ๆ (โปรดระบุ)

4. ประสบการณ์ด้านการทำบายศรีไทย

ไม่เคยทำ เคยทำใช้ในงานพิธีต่าง ๆ เคยทำเพื่อจำหน่ายเป็นอาชีพเสริม
 อื่น ๆ (โปรดระบุ)

5. ท่านใช้บายศรีไทยในท้องถิ่นในงานพิธีใดบ้าง

ทำขวัญแรกเกิด ทำขวัญเดือน ทำขวัญตัดจุก-โกนจุก
 ทำขวัญบวชนาค-บวชนาค ทำขวัญบ่าวสาว ทำขวัญเมื่อเจ็บป่วย
 ทำขวัญเมื่อหายป่วย พิธีสู่ขวัญส่งขวัญ พิธีสู่ขวัญรับขวัญ
 พิธีไหว้ครูตามแขนงสาขาต่าง ๆ พิธีบวงสรวงเทพยดาอารักษ์ พิธีสังเวทพระภูมิเจ้าที่
 พิธียกเสาเอก พิธีการทำขวัญเรือน พิธีทำขวัญในงานฉลอง

พระพุทธรูป

ทำขวัญช้างและขวัญกระบือ พิธีขวัญนาและขวัญข้าว (แม่โพสพ) อื่น ๆ (โปรดระบุ) ...

6. หลังการฝึกอบรมท่านสามารถเลือกใช้ใบตองเพื่อนำมาประดิษฐ์บายศรีได้เหมาะสมใช่หรือไม่ใช่

ใช่ ไม่ใช่

7. หลังการฝึกอบรมท่านสามารถร้อยอุบะแบบใดได้บ้าง

อุบะขาคเดียวหรือตุ้งติ้ง อุบะแขกหรือพวงเต่าร้าง อุบะพู่
 อุบะไทยธรรมดา อุบะไทยทรงเครื่อง

8. หลังการฝึกอบรมท่านรู้จักบายศรีแบบใดบ้าง

- บายศรีใหญ่แบบภาคเหนือ บายศรีใหญ่แบบภาคอีสาน บายศรีใหญ่แบบภาคกลาง
 บายศรีใหญ่แบบภาคใต้ บายศรีต้นแบบ 3 ชั้น บายศรีต้นแบบ 5 ชั้น
 บายศรีต้นแบบ 7 ชั้น บายศรีต้นแบบ 9 ชั้น บายศรีประยุกต์แบบดอกไม้
 บายศรีของภาคเหนือ บายศรีพญานาคห้าเศียร บายศรีของภาคอีสาน
 บายศรีพรหมสี่หน้า

9. หลังการฝึกอบรมสามารถทำบายศรีไทยในท้องถิ่นใช้งานพิธีต่าง ๆ ได้ใช่หรือไม่ใช่

- ใช่ ไม่ใช่

10. การฝึกอบรมครั้งนี้ช่วยฟื้นฟูพัฒนาภูมิปัญญาไทยการทำบายศรีไทยในท้องถิ่นได้ใช่หรือไม่ใช่

- ใช่ ไม่ใช่

ข. ข้อมูลความพึงพอใจเกี่ยวกับการจัดฝึกอบรมการฟื้นฟูพัฒนาภูมิปัญญาไทยการทำบายศรีไทยในท้องถิ่นตำบลบ้านนายนม

โดยมีระดับความพึงพอใจ 5=มากที่สุด, 4=มาก, 3=ปานกลาง, 2=น้อย, 1=น้อยที่สุด

รายการ	ระดับความพึงพอใจ				
	5	4	3	2	1
1. ความพึงพอใจต่อการจัดฝึกอบรมการทำบายศรีไทยในท้องถิ่นครั้งนี้	☐				
2. ความพึงพอใจต่อขั้นตอนการจัดฝึกอบรม	☐				
3. ความพึงพอใจต่อเนื้อหาเกี่ยวกับการทำบายศรีไทยในท้องถิ่น	☐				
4. ความพึงพอใจต่อการพัฒนารูปแบบการทำบายศรีไทยในท้องถิ่น	☐				
5. ความพึงพอใจต่อการฝึกปฏิบัติทำบายศรีไทยในท้องถิ่น	☐				
6. ความพึงพอใจต่อวัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้ในการฝึกอบรม	☐				
7. ความพึงพอใจต่อหนังสือการทำบายศรีไทยในท้องถิ่นที่แจกให้	☐				
8. ความพึงพอใจต่อวิทยากรการฝึกอบรม	☐				
9. ความพึงพอใจต่อสถานที่จัดฝึกอบรม	☐				
10. ความพึงพอใจต่อระยะเวลาการจัดฝึกอบรม	☐				

ค. ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

.....

.....

.....

ขอขอบคุณที่ตอบแบบสอบถาม

ประมวลภาพ

ผู้วิจัยสำรวจพื้นที่เพื่อศึกษาการทำบายศรีต้นแบบงานบวชของตำบลนายม อ.เมือง จ.เพชรบูรณ์

ผู้วิจัยสำรวจพื้นที่เพื่อศึกษาการทำบายศรีต้นแบบงานบวชของตำบลนายม อ.เมือง จ.เพชรบูรณ์

การจัดเวทีประชาคมกำหนดรูปแบบ การพัฒนาสร้างสรรค์ชิ้นงานบายศรีประเภทต่าง ๆ

การจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาสร้างสรรค์ชิ้นงานบายศรีประเภทต่าง ๆ

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล : อนงค์พรรณ หัตถมาศ
 เกิดเมื่อ : 31 สิงหาคม 2496
 สถานที่เกิด : ต.บางแก้ว อ.เมือง จ.ฉะเชิงเทรา
 ที่อยู่ปัจจุบัน : 83/17 ถ.สระบุรี-หล่มสัก ต.สะเดียง อ.เมือง จ.เพชรบูรณ์

ประวัติการศึกษา :

- พ.ศ. 2513 มัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสายน้ำผึ้ง จ.กรุงเทพฯ
- พ.ศ. 2515 ประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับต้น วิทยาลัยครูสวนดุสิต จ.กรุงเทพฯ
- พ.ศ. 2517 ประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับสูง วิทยาลัยครูสวนดุสิต จ.กรุงเทพฯ
- พ.ศ. 2519 ปริญญาตรี คุรุศาสตร์บัณฑิต (คหกรรมศาสตร์) วิทยาลัยครูสวนดุสิต
- พ.ศ. 2542 ปริญญาโท การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยนเรศวร จ.พิษณุโลก

ประวัติการทำงาน :

- พ.ศ. 2520 อาจารย์ 1 ระดับ 3 วิทยาลัยครูเพชรบูรณ์ จ.เพชรบูรณ์
- พ.ศ. 2521 อาจารย์ 1 ระดับ 4 วิทยาลัยครูเพชรบูรณ์ จ.เพชรบูรณ์
- พ.ศ. 2525 อาจารย์ 1 ระดับ 5 วิทยาลัยครูเพชรบูรณ์ จ.เพชรบูรณ์
- พ.ศ. 2526 อาจารย์ 2 ระดับ 5 หัวหน้าฝ่ายบุคลากร วิทยาลัยครูเพชรบูรณ์
- พ.ศ. 2527 อาจารย์ 2 ระดับ 5 หัวหน้าภาควิชาคหกรรมศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และหัวหน้าฝ่ายการเจ้าหน้าที่ วิทยาลัยครูเพชรบูรณ์ จ.เพชรบูรณ์
- พ.ศ. 2533 อาจารย์ 2 ระดับ 6 หัวหน้าฝ่ายการเจ้าหน้าที่ วิทยาลัยครูเพชรบูรณ์ จ.เพชรบูรณ์
- พ.ศ. 2538 อาจารย์ 2 ระดับ 6 หัวหน้าภาควิชาคหกรรมศาสตร์ (ครั้งที่ 2) คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, หัวหน้าฝ่ายการเจ้าหน้าที่
- พ.ศ. 2540 อาจารย์ 2 ระดับ 7 หัวหน้าโปรแกรมวิชาคหกรรมศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สถาบันราชภัฏเพชรบูรณ์ จ.เพชรบูรณ์
- พ.ศ. 2542 อาจารย์ 2 ระดับ 7 กรรมการบริหารคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สถาบันราชภัฏเพชรบูรณ์ จ.เพชรบูรณ์
- พ.ศ. 2546 อาจารย์ 2 ระดับ 7 หัวหน้าโปรแกรมวิชาคหกรรมศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
- พ.ศ. 2550 อาจารย์ 2 ระดับ 7 ประธานหลักสูตรวิชาคหกรรมศาสตร์ คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
- พ.ศ. 2551 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประธานหลักสูตรวิชาคหกรรมศาสตร์ คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล : สุวภางค์ ศรีเทพ
 เกิดเมื่อ : 24 มีนาคม 2505
 สถานที่เกิด : ต.ในเมือง อ.เมือง จ.เพชรบูรณ์
 ที่อยู่ปัจจุบัน : 250 ถ.พระพุทธบาท ต.ในเมือง อ.เมือง จ.เพชรบูรณ์

ประวัติการศึกษา :

พ.ศ. 2521 มัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวิทยานุกูลนารี จ.เพชรบูรณ์
 พ.ศ. 2523 มัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวิทยานุกูลนารี จ.เพชรบูรณ์
 พ.ศ. 2528 ปริญญาตรี วิทยาศาสตร์บัณฑิต (คณิตศาสตร์) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 พ.ศ. 2542 ปริญญาโท การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยนเรศวร จ.พิษณุโลก

ประวัติการทำงาน :

พ.ศ. 2529 อาจารย์ 1 ระดับ 3 วิทยาลัยพิษณุโลก (บึงพระ) จ.พิษณุโลก
 พ.ศ. 2530 อาจารย์ 1 ระดับ 3 หัวหน้างานศูนย์ข้อมูลเพื่อการศึกษา
 วิทยาลัยพิษณุโลก (บึงพระ) จ.พิษณุโลก
 พ.ศ. 2533 อาจารย์ 1 ระดับ 4 วิทยาลัยพิษณุโลก (บึงพระ) จ.พิษณุโลก
 พ.ศ. 2534 อาจารย์ 1 ระดับ 4 วิทยาลัยเทคนิคเพชรบูรณ์ จ.เพชรบูรณ์
 พ.ศ. 2537 อาจารย์ 1 ระดับ 5 หัวหน้าวางแผนการศึกษา วิทยาลัยเทคนิคเพชรบูรณ์
 พ.ศ. 2538 อาจารย์ 2 ระดับ 5 หัวหน้าวางแผนการศึกษา วิทยาลัยเทคนิคเพชรบูรณ์
 พ.ศ. 2540 อาจารย์ 2 ระดับ 6 หัวหน้างานวางแผนการศึกษา วิทยาลัยเทคนิคเพชรบูรณ์
 พ.ศ. 2541 อาจารย์ 2 ระดับ 6 หัวหน้างานวิจัยและพัฒนา วิทยาลัยเทคนิคเพชรบูรณ์
 พ.ศ. 2543 อาจารย์ 2 ระดับ 7 หัวหน้างานวิจัยและพัฒนา วิทยาลัยเทคนิคเพชรบูรณ์
 พ.ศ. 2545 อาจารย์ 3 ระดับ 7 หัวหน้างานวิจัยและพัฒนา วิทยาลัยเทคนิคเพชรบูรณ์
 พ.ศ. 2546 อาจารย์ 3 ระดับ 7 หัวหน้าแผนกวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ
 คณะบริหารธุรกิจ วิทยาลัยเทคนิคเพชรบูรณ์ จ.เพชรบูรณ์
 พ.ศ. 2547 อาจารย์ 3 ระดับ 8 หัวหน้าแผนกวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ
 คณะบริหารธุรกิจ วิทยาลัยเทคนิคเพชรบูรณ์ จ.เพชรบูรณ์
 พ.ศ. 2548 อาจารย์ 3 ระดับ 8 หัวหน้างานประชาสัมพันธ์ วิทยาลัยเทคนิคเพชรบูรณ์
 พ.ศ. 2548 ครู อันดับ คศ.3 แผนกวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจธุรกิจ วิทยาลัยเทคนิคเพชรบูรณ์
 พ.ศ. 2551 ครู อันดับ คศ.3 หัวหน้าแผนกวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ วิทยาลัยเทคนิคเพชรบูรณ์